

Buitenhek

management consult

Peuterspeelzaalwerk NL III: facts & figures 2017

Vervolgonderzoek naar aanleiding van
Wetsvoorstel harmonisatie kinderopvang en
peuterspeelzalen

Juni 2017

Peuterspeelzaalwerk NL III: facts & figures 2017

VERVOLGONDERZOEK NAAR AANLEIDING VAN WETSVOORSTEL HARMONISATIE KINDEROPVANG EN PEUTERSPEELZALEN

Inhoudsopgave

1. INLEIDING	4
2. ONDERZOEKSVRAGEN EN AANPAK	5
2.1 Onderzoeksvragen	5
2.2 Aanpak	5
3. HET AANBOD VAN PEUTERSPEELZAALWERK IN NEDERLAND	6
3.1 Aanbod peuterspeelzaalwerk krimpt sneller	6
3.1.1 Inleiding	6
3.1.2 Ontwikkeling aantal houders	6
3.1.3 Ontwikkeling aantal locaties	6
3.1.4 Ontwikkeling aantal kindplaatsen	7
3.2 De krimp verklaard	7
3.2.1 Aanbod peuterspeelzaalwerk krimpt door omvorming	7
3.3 Aanbod peuterspeelzaalwerk per gemeente	8
3.3.1 Aantal gemeenten met en zonder aanbod peuterspeelzaalwerk	8
3.3.2 Aantal gemeenten die na omvorming geen regeling voor kostwinners hebben	8
4. GEBRUIK PEUTERSPEELZAALWERK IN NEDERLAND	10
4.1 Inleiding	10
4.2 Aantal peuters dat gebruik maakt van peuterspeelzaalwerk	10
4.3 Aandeel peuterspeelzalen met vrijwilligers	10
4.4 Type ouderbijdrage peuterspeelzaalwerk	11
4.5 Startleeftijd peuterspeelzaalwerk	11
4.6 Plannen om locaties om te vormen naar peuteropvang	11
5. INVENTARISATIE ONDER GEMEENTEN MET PEUTEROPVANG	13
5.1 Inleiding	13
5.2 gemeente Blaricum	13
5.2.1 Algemeen en aanleiding omvorming	13
5.2.2 Voorbereiding en implementatie	13
5.2.3 Situatie na harmonisatie	13
5.2.4 Effect op ouderbijdrage	13
5.2.5 Omschrijving regeling na harmonisatie	13
5.2.6 Effect en aandachtspunten	13

5.3 gemeente Nieuwkoop	14
5.3.1 Algemeen en aanleiding omvorming	14
5.3.2 Voorbereiding en implementatie	14
5.3.3 Situatie na harmonisatie	14
5.3.4 Effect op ouderbijdrage.....	14
5.3.5 Omschrijving regeling na harmonisatie	15
5.3.6 Effect en aandachtspunten	15
5.4 gemeente Valkenburg aan de Geul	15
5.4.1 Algemeen en aanleiding omvorming	15
5.4.2 Voorbereiding en implementatie	15
5.4.3 Situatie na harmonisatie	15
5.4.4 Effect op ouderbijdrage.....	15
5.4.5 Omschrijving regeling na harmonisatie	16
5.4.6 Effect en aandachtspunten	16
5.5 gemeente Maastricht.....	16
5.5.1 Algemeen en aanleiding omvorming	16
5.5.2 Voorbereiding en implementatie	16
5.5.3 Situatie na harmonisatie	16
5.5.4 Effect op ouderbijdrage.....	17
5.5.5 Omschrijving regeling na harmonisatie	17
5.5.6 Effect en aandachtspunten	17
5.6 gemeente Goeree-Overflakkee.....	17
5.6.1 Algemeen en aanleiding omvorming	17
5.6.2 Voorbereiding en implementatie	17
5.6.3 Situatie na harmonisatie	18
5.6.4 Effect op ouderbijdrage.....	18
5.6.5 Omschrijving regeling na harmonisatie	18
5.6.6 Effect en aandachtspunten	19
5.7 gemeente Leiden	19
5.7.1 Algemeen en aanleiding omvorming	19
5.7.2 Voorbereiding en implementatie	19
5.7.3 Situatie na harmonisatie	19
5.7.4 Effect op ouderbijdrage.....	19
5.7.5 Omschrijving regeling na harmonisatie	20
5.7.6 Effect en aandachtspunten	20
5.8 gemeente Diemen	20
5.8.1 Algemeen en aanleiding omvorming	20
5.8.2 Voorbereiding en implementatie	20
5.8.3 Situatie voor harmonisatie	20
5.8.4 Omschrijving regeling na harmonisatie	21
5.8.5 Situatie na harmonisatie	21
5.8.6 Effect en aandachtspunten	22
5.9 gemeente Helmond.....	22
5.9.1 Algemeen en aanleiding omvorming	22
5.9.2 Voorbereiding en implementatie	22
5.9.3 Situatie voor harmonisatie	22
5.9.4 Omschrijving regeling na harmonisatie	22
5.9.5 Situatie na harmonisatie	23
5.9.6 Effect en aandachtspunten	23
5.10 gemeente Stichtse Vecht	23
5.10.1 Algemeen en aanleiding omvorming.....	23
5.10.2 Voorbereiding en implementatie	23

5.10.3 Situatie voor harmonisatie	24
5.10.4 Omschrijving regeling na harmonisatie	24
5.10.5 Situatie na harmonisatie	25
5.10.6 Effect en aandachtspunten	25
5.11 gemeente Ommen.....	25
5.11.1 Algemeen en aanleiding omvorming.....	25
5.11.2 Voorbereiding en implementatie	26
5.11.3 Situatie voor harmonisatie	26
5.11.4 Omschrijving regeling na harmonisatie	26
5.11.5 Situatie na harmonisatie	26
5.11.6 Effect en aandachtspunten	27
5.12 Harmonisatie in G4 gemeenten	27
5.12.1 Geïmplementeerd of in voorbereiding	27
5.12.2 Omschrijving regeling Rotterdam na harmonisatie	27
6. HARMONISATIE VAN AANBIEDERS MET AMBITIENIVEAU 1 ZALEN	29
6.1 Inleiding	29
6.2 Resultaten interviews met houders	29
6.2.1 Algemeen en aanleiding omvorming	29
6.2.2 Voorbereiding en implementatie	29
6.2.3 Wat is er gebeurd met de vrijwilligers?	29
6.2.4 Hoe is de dekking geregeld van de kosten voor extra beroepskrachten?	29
6.2.5 Verschil in administratieve belasting rond de inkomenstoets.....	30
6.2.6 Aandachtspunten	30
7. SAMENVATTING EN CONCLUSIE.....	31
7.1 Omvang aanbod en gebruik peuterspeelzaalwerk in Nederland.....	31
7.2 Harmonisatie trend gemeenten	31
7.3 Vrijwel alle gemeenten hebben regeling ouders zonder toeslag.....	31
7.4 Type aanbod peuterspeelzaalwerk in Nederland	31
7.5 Motieven harmonisatie peuterspeelzaalwerk	31
7.6 Aanbod na harmonisatie ongewijzigd	31
7.7 Damping ouderbijdrage peuteropvang vaak toegepast	31
7.8 Geen onderscheid ouderbijdrage kostwinners en tweeverdieners.....	31
7.9 Grote variatie aan subsidieregelingen na harmonisatie	32
7.10 Informatie en overgangsregeling voorkomt knelpunten	32
7.11 Inkomenstoets niet toeslag gerechtigden	32
7.12 Geen aantasting bereik of bezetting door harmonisatie	32
BIJLAGE 1: GEMEENTEN ZONDER GEREGISTREERD PEUTERWERK (JAN 2017)	34
BIJLAGE 2: GEINTERVIEWDE SLEUTELFIGUREN HOUDERS	35

1. INLEIDING

Ter onderbouwing van de voorbereiding van het Wetsvoorstel harmonisatie kinderopvang en peuterspeelzaalwerk heeft de Directie Kinderopvang van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid aan Buitenhek Management & Consult gevraagd feitenmateriaal over het peuterspeelzaalwerk in Nederland te verzamelen.

Dit onderzoek bevat een update van het feitenonderzoek dat in juni 2016 naar de Tweede Kamer is gestuurd. In het rapport wordt op basis van actueel feitenmateriaal de stand van zaken weergegeven van aanbieders van peuterspeelzaalwerk en gemeenten die - in afwachting op het wetsvoorstel - de voorzieningen al hebben omgevormd tot kindercentra.

Daarnaast is een overzicht opgenomen van de aanpak van exploitanten en gemeenten die in de afgelopen jaren hebben voorgesorteerd op het kabinetsvoornemen.

Ed Buitenhek

Buitenhek Management & Consult, Utrecht

2. ONDERZOEKSVRAGEN EN AANPAK

2.1 Onderzoeksvragen

In dit onderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen beantwoord:

A. Wat is de omvang van het aanbod peuterspeelzaalwerk in Nederland per begin 2017?

Als basis voor deze analyse is het databestand van het Landelijk Register Kinderopvang en Peuterspeelzalen (LRKP) geraadpleegd. Deze gegevens zijn gecontroleerd.

B. Wat is de omvang van het gebruik van het peuterspeelzaalwerk in Nederland per begin 2017?

Deze analyse geeft antwoord op de vraag wat het daadwerkelijk aantal kinderen is dat gebruik maakt van de peuterspeelzalen in Nederland aan het begin van 2017. Deze gegevens zijn geïnventariseerd door de dataset van het gebruik in 2016 te filteren voor de peuterspeelzalen die begin 2017 nog geregistreerd staan in het LRKP.

C. Welke ervaring hebben gemeenten en houders die hebben voorgesorteerd op "een betere basis voor peuters"?

Deze analyse geeft antwoord op de vraag welke invoeringsvarianten gemeenten en houders in de praktijk hanteren, welke knelpunten kunnen ontstaan en welke oplossingen daarvoor zijn, of kunnen worden ontwikkeld.

2.2 Aanpak

Het onderzoek voor de onderdelen A. en B. is uitgevoerd door een combinatie van data-analyse en het registreren van resultaten in een database. De gebruiksramingen per januari 2017 zijn opgesteld door het databestand van 2016¹ te filteren op de nog in het LRKP geregistreerde locaties. Aanvullend is onderzoek gedaan per gemeente of er een subsidieregeling is voor ouders zonder toeslag aanspraak en zonder indicatie voor voorschools educatie.

Onderdeel C. - de inventarisatie van praktijkervaringen bij gemeenten – is gedaan door het inventariseren en analyseren van de dossiers bij gemeenten en het interviewen van sleutelfiguren. Tevens zijn houders hierover geïnterviewd.

---

¹ Dit databestand is in 2016 opgebouwd op basis van een uitvraag per locatie bij houders van het aantal kinderen dat gebruik maakt van het peuterspeelzaalwerk, het type ouderbijdrage (vast of inkomensafhankelijk) en de personele bezetting (uitsluitend beroepskrachten of beroepskrachten gecombineerd met vrijwilligers).

3. HET AANBOD VAN PEUTERSPEELZAALWERK IN NEDERLAND

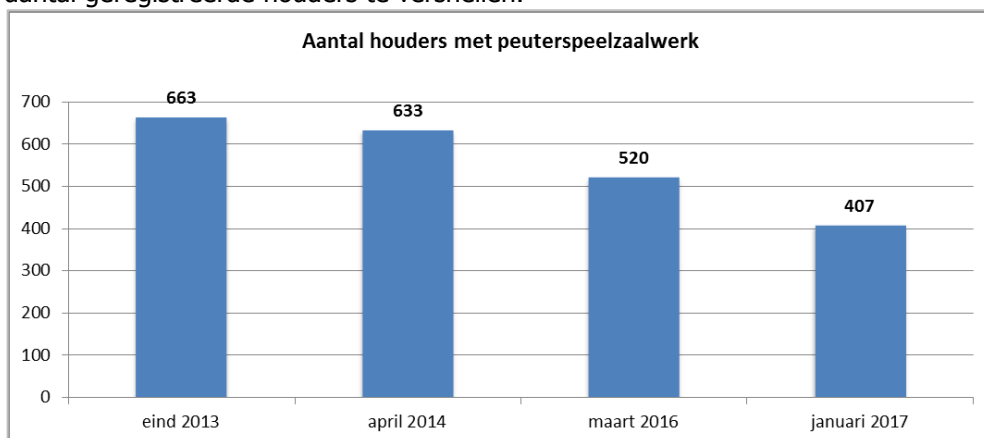
3.1 Aanbod peuterspeelzaalwerk krimpt sneller

3.1.1 Inleiding

Sinds 2012 wordt het aanbod peuterspeelzaalwerk geregistreerd in het Landelijk Register Kinderopvang en Peuterspeelzalen (LRKP). Voor 2012 werd op basis van steekproeven en extrapolaties een raming gemaakt van het aanbod (zie o.a. Regioplan 2012). Op basis van de registratiedata in het LRKP is een inventarisatie gemaakt van aantal exploitanten (houders), het aantal locaties en de capaciteit in kindplaatsen.

3.1.2 Ontwikkeling aantal houders

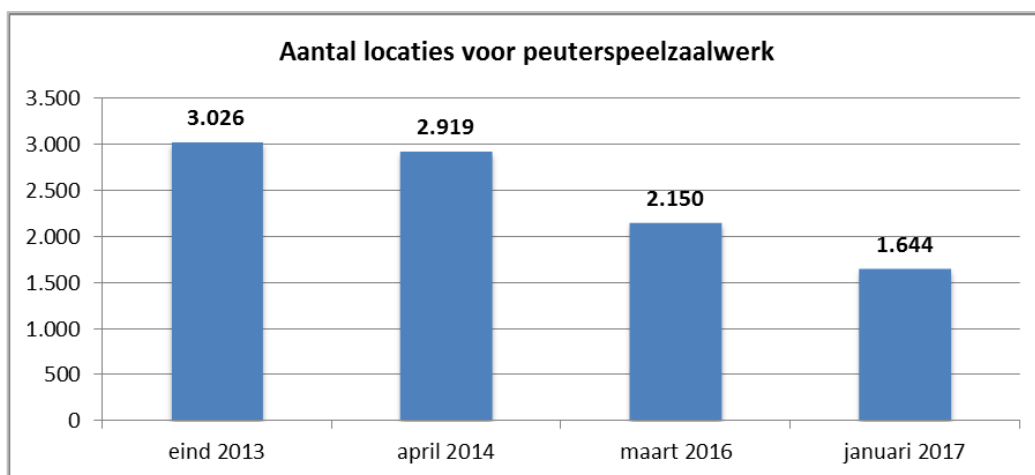
Het aantal houders met peuterspeelzaalwerk werd in 2007 geraamd op 1.727 en in 2011 op 1.139 (Regioplan, 2012). Op basis van het LRKP is vast te stellen dat het aantal houders met peuterspeelzaalwerk daarna substantieel is afgenomen. Eind maart 2016 waren er nog 520 verschillende houders met geregistreerd peuterspeelzaalwerk en begin 2017 is dat teruggelopen tot 407. Dat betekent dat het aantal houders in minder dan een jaar tijd met 22% is afgenomen. Op basis van deze data lijkt de daling van het aantal geregistreerde houders te versnellen.

Bron: LRKP

3.1.3 Ontwikkeling aantal locaties

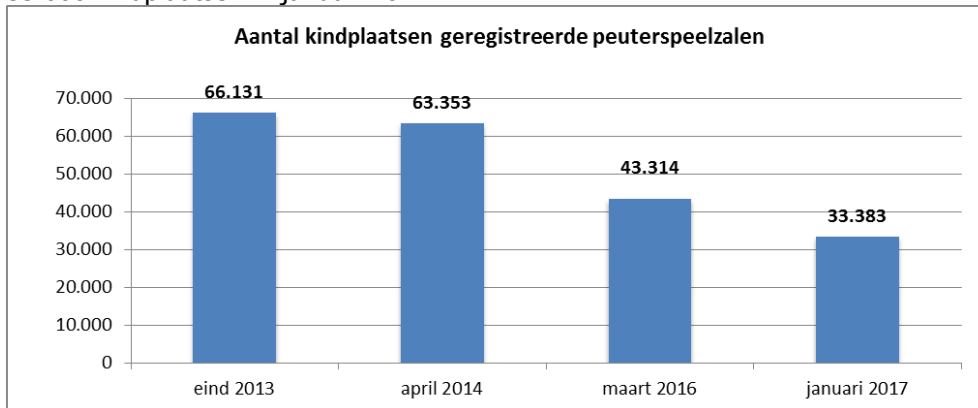
Het aantal geregistreerde locaties voor peuterspeelzaalwerk bedroeg eind 2013 3.026 (LRKP). Op basis van het LRKP is vast te stellen dat het aantal locaties peuterspeelzaalwerk sterk afneemt. De laatste meting (eind maart 2016) liet nog 2.150 locaties zien, de nieuwe meting (januari 2017) levert 1.644 locaties op (-24%):

Bron: LRKP 2014, 2016 en 2017

3.1.4 Ontwikkeling aantal kindplaatsen

De capaciteit van het aanbod wordt uitgedrukt in aantal kindplaatsen en is per locatie in het LRKP vastgelegd. In 2007 werd het beschikbaar aanbod aan kindplaatsen geraamd op 235.658 en in 2011 op 150.280 (Regioplan, 2012). De meest recente metingen laten een verdere daling zien. In drie jaar tijd halveerde het geregistreerd aanbod peuterspeelzaalwerk van ruim 66.000 kindplaatsen eind 2013 tot ruim 33.000 kindplaatsen in januari 2017:

Bron: LRKP²,

3.2 De krimp verklaard ...

3.2.1 Aanbod peuterspeelzaalwerk krimpt door omvorming

In de voorgaande analyses (Buitenhek Management & Consult, 2014 en 2016) is al geconstateerd dat de krimp van het peuterspeelzaalwerk grotendeels verklaard wordt door omvorming van het aanbod peuterspeelzaalwerk naar peuteropvang. De peuterspeelzalen worden bij omvorming uitgeschreven uit het register peuterspeelzaalwerk en als dagopvanglocatie geregistreerd in het LRKP. Na omvorming blijft in de meeste gevallen het aanbod gelijk maar kunnen de gebruikers van deze locaties aanspraak maken op kinderopvangtoeslag als zij aan de wettelijke criteria hiervoor voldoen.

Om een beter beeld te krijgen is nader onderzoek gedaan naar de ruim 500 peuterspeelzaallocaties die vanaf maart 2016 zijn uitgeschreven uit het LRKP. Het overgrote deel van deze locaties staat nu geregistreerd als dagopvanglocatie in het LRKP.

Spreiding aantal omgevormde locaties peuterspeelzaalwerk
Bron: databestand Buitenhek Management & Consult 2017

² Het aantal kindplaatsen per locatie is gelijk aan het maximum aantal kinderen dat gelijktijdig op de opvanglocatie kan worden opgevangen. Het aantal peuters dat gebruik maakt van het peuterspeelzaalwerk is dus hoger dan het aantal kindplaatsen (zie 4.2).

Verder zien we dat de omvorming verspreid is over het gehele land. Het grootste aandeel in de totale krimp van het aantal peuterspeelzalen vanaf maart 2016 is toe te schrijven aan de omvorming van locaties in de gemeenten Súdwest-Fryslân, Helmond, Schiedam en Leiden.

3.3 Aanbod peuterspeelzaalwerk per gemeente

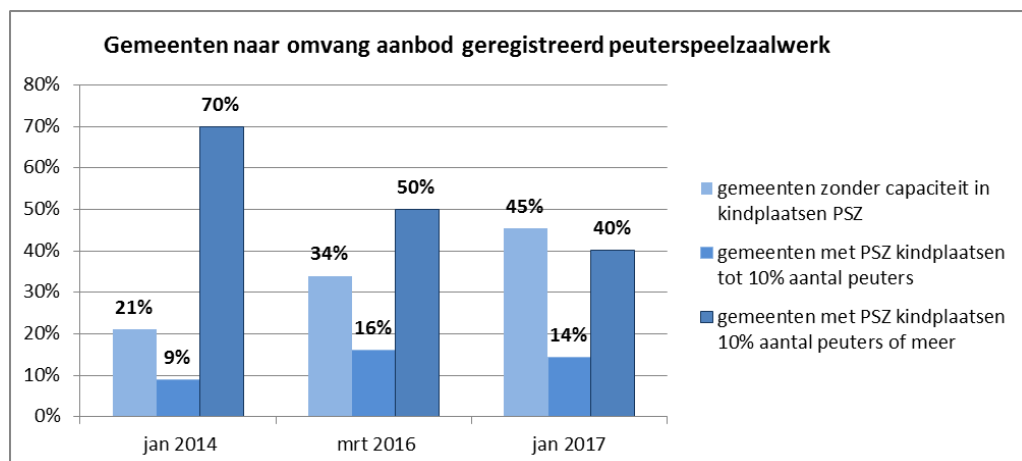
3.3.1 Aantal gemeenten met en zonder aanbod peuterspeelzaalwerk

Het aantal gemeenten zonder geregistreerd peuterspeelzaalwerk is sterk toegenomen. Waren er begin 2014 nog 85 (21%) gemeenten zonder geregistreerd peuterspeelzaalwerk, begin 2016 was dat toegenomen tot 132 en begin 2017 is dat 176 (45%) van de in totaal 388 verschillende gemeenten (zie ook bijlage 1).

Van de 388 gemeenten in Nederland hebben 176 (45%) gemeenten geen geregistreerde peuterspeelzalen meer (zie bijlage 1) en hebben 56 (14%) gemeenten een zeer beperkt aantal peuterspeelzalen voor slechts een klein deel van het aantal peuters in de gemeente.

In deze laatste categorie vallen gemeenten waar - op basis van het gemeentelijk beleid - de peuterspeelzalen grotendeels zijn omgevormd en in het landelijk register kinderopvang en peuterspeelzaalwerk (LRKP) zijn geregistreerd als dagopvang en nog een beperkt aanbod peuterspeelzaalwerk is geregistreerd.

Dat betekent dat eind januari 2017 in 60% van alle 388 gemeenten het peuterspeelzaalwerk geheel of grotendeels is omgevormd.

Bron: LRKP, CBS, databestand Buitenhek Management & Consult 2017

In 2017 zet de harmonisatie en omvorming van peuterspeelzalen door. Onder andere in de gemeenten Amsterdam, 's-Gravenhage en diverse kleinere gemeenten melden de aanbieders dat de geregistreerde peuterspeelzalen in 2017 worden omgevormd. Op basis van deze inventarisatie is te verwachten dat voor eind 2017 meer dan 75% van alle Nederlandse gemeenten het peuterspeelzaalwerk is omgevormd tot peuteropvang. Dat wordt gebaseerd op de inventarisatie onder houders in de nog niet geharmoniseerde gemeenten.

3.3.2 Aantal gemeenten die na omvorming geen regeling voor kostwinners hebben

In de 176 gemeenten die per begin 2017 geen geregistreerde peuterspeelzalen meer hebben is nader onderzoek gedaan naar de toegankelijkheid van de peuteropvang voor gezinnen die geen aanspraak hebben op kinderopvangtoeslag.

Zonder gemeentelijke subsidieregeling voor deze groep – grotendeels kostwinnersgezinnen – wordt de toegankelijkheid beperkt omdat ouders dan de kosten voor het aanbod volledig zelf moeten betalen.

Van de 176 gemeenten zonder geregistreerd peuterspeelzaalwerk (peiling januari 2017) heeft het overgrote deel wél een gemeentelijke subsidieregeling peuteropvang. Een steekproefonderzoek onder deze gemeenten laat zien dat het aantal gemeenten zonder subsidieregeling voor kostwinners minder dan 5% is. Ook na omvorming blijft daardoor in het merendeel van de gemeenten het voorschoolse aanbod ook toegankelijk voor gezinnen die geen aanspraak hebben op kinderopvangtoeslag.

Het gesubsidieerd aanbod van deze gemeenten omvat veelal een aanbod van 40 weken per jaar van 5 tot 7 uur per week (verdeeld over 2 dagen per week) voor kinderen zonder VVE indicatie. Voor peuters mét een VVE indicatie omvat het gesubsidieerd aanbod 10 tot 14 uur per week verdeeld over 3 of 4 dagen per week.

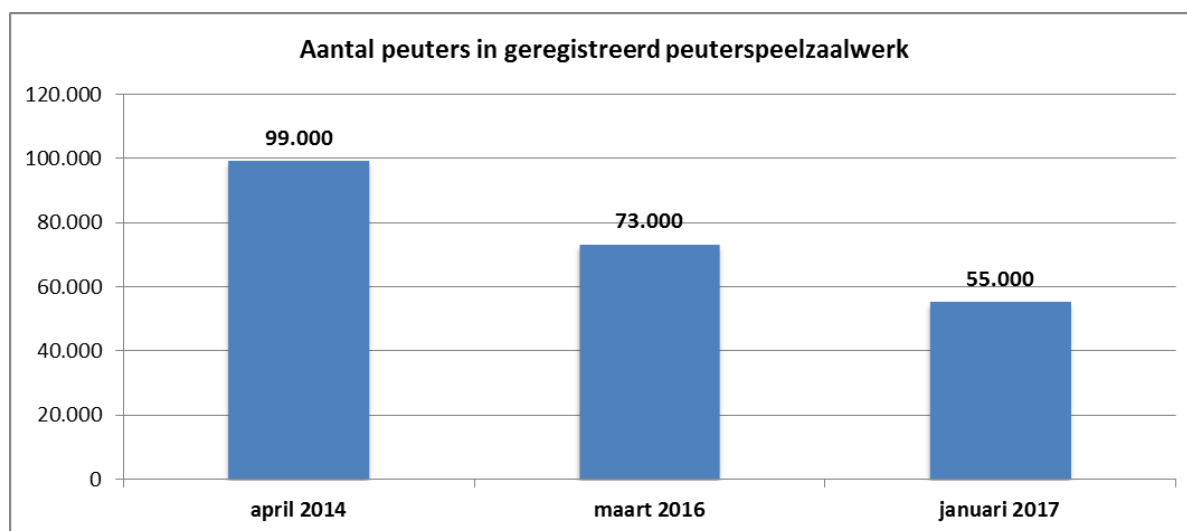
4. GEBRUIK PEUTERSPEELZAALWERK IN NEDERLAND

4.1 Inleiding

Wat is de omvang van het gebruik van het peuterspeelzaalwerk in Nederland per begin 2017 en wat zijn de kenmerken van het aanbod? Dat zijn de vragen die in dit deel van het onderzoek centraal staan. Deze analyse geeft antwoord op de vraag wat het aantal kinderen is dat gebruik maakt van de peuterspeelzalen in Nederland.

4.2 Aantal peuters dat gebruik maakt van peuterspeelzaalwerk

In de begin 2017 nog geregistreerde peuterspeelzalen van de responsgroep³ maken in totaal 49.144 verschillende peuters per week gebruik van het aanbod. Op basis van deze respons betekent het dat begin 2017 in totaal 55.000⁴ peuters gebruik maken van het geregistreerd peuterspeelzaalwerk in Nederland. In vergelijking met 2014 is dat een daling met 45% en in vergelijking met maart 2016 is dat een daling met 25%:

Bron: databestand Buitenhok Management & Consult 2017

4.3 Aandeel peuterspeelzalen met vrijwilligers

Binnen de huidige wet- en regelgeving voor het peuterspeelzaalwerk geldt bij groepen van maximaal 16 kinderen een personele bezetting van tenminste 2 volwassenen waarvan 1 beroepskracht. In deze peuterspeelzalen wordt gebruik gemaakt van vrijwilligers als aanvulling op de bezetting met beroepskrachten. Dit worden ook wel ambitieniveau 1 zalen genoemd. Met het wetsvoorstel Innovatie en Kwaliteit Kinderopvang worden de wettelijke eisen voor de personele bezetting gelijkgeschakeld met de kinderopvang en dat betekent onder meer dat er tenminste 2 beroepskrachten per groep van 16 peuters ingezet moeten worden. In dit onderzoek is vastgesteld hoeveel peuterspeelzalen wél - de peuterspeelzalen met 2 beroepskrachten per groep - en hoeveel er nog niet voldoen aan deze kwaliteitseisen.

³ De responsgroep betreft alle aanbieders die in 2016 hebben meegedaan aan de uitvraag per locatie en waarvan het aantal geplaatste kinderen, het type ouderbijdrage (vast of inkomensafhankelijk) en de personele bezetting (uitsluitend beroepskrachten of beroepskrachten gecombineerd met vrijwilligers) is vastgelegd in een databestand. De respons omvatte in 2016 92% van de in totaal geregistreerde capaciteit.

⁴ Berekening gebaseerd op de per januari 2017 in het LRKP geregistreerde kindplaatsen (33.383) gedeeld door de 29.997 geregistreerde kindplaatsen van de responsgroep maal 49.144 peuters die de peuterspeelzalen in de responsgroep bezetten.

Van de 1.344 locaties in de responsgroep zijn in totaal 318 (24%) ambitieniveau 1 zalen met één beroepskracht en één - of meer - vrijwilligers per groep van 16 peuters. Het aantal ambitieniveau 2 zalen - met 2 beroepskrachten - bedraagt 1.026 (76%). Op basis van de respons wordt geraamd dat er begin 2017 in Nederland nog in totaal 390 ambitieniveau 1 zalen zijn. In vergelijking met 2016 is het aandeel ambitieniveau 1 zalen gedaald van 27% naar 24%. Dat betekent dat de harmonisatie van deze zalen relatief sneller gaat dan de harmonisatie van ambitieniveau 2 zalen.

4.4 Type ouderbijdrage peuterspeelzaalwerk

In dit onderzoek worden drie typen ouderbijdrageregelingen onderscheiden:

- geen ouderbijdrage;
- een vaste (niet-inkomensafhankelijke) ouderbijdrage; en,
- een inkomensafhankelijke ouderbijdrage.

Van de 1.344 locaties in de responsgroep van 2017 heeft 14% geen ouderbijdrage, heeft 50% een vaste ouderbijdrage en heeft 36% een inkomensafhankelijke ouderbijdrage.

Type ouderbijdrage per locatie	In # en % totaal aantal locaties 2014	In # en % totaal aantal locaties 2017
geen ouderbijdrage	234 (8%)	230 (14%)
vaste ouderbijdrage	1.547 (53%)	822 (50%)
inkomensafhankelijke ouderbijdrage	1.138 (39%)	592 (36%)
Totaal	2.919 (100%)	1.644 (100%)

Bron: databestand Buitenhk Management & Consult 2017

De peuterspeelzalen zonder ouderbijdrage liggen (vrijwel) allemaal in de gemeente Amsterdam. Als we voor die groep corrigeren blijkt dat voor 58% van de geregistreerde peuterspeelzalen in Nederland een vaste ouderbijdrageregeling geldt en voor 42% van de peuterspeelzaallocaties een inkomensafhankelijke regeling geldt.

4.5 Startleeftijd peuterspeelzaalwerk

In het kader van dit onderzoek is per locatie onderzoek gedaan naar de instroomleeftijd van peuters. De gemiddelde instroomleeftijd van alle peuterspeelzaallocaties bedraagt 2,19 jaar. Dat betekent dat peuters gemiddeld bij een leeftijd van 2 jaar en 2 maanden instromen. In onderstaande tabel de resultaten van de responsgroep:

Resultaten onderzoek peuterspeelzaalwerk 2016: instroomleeftijd	In aantal geregistreerde locaties	In % aantal locaties
Vanaf 2 jaar	801	60%
Vanaf > 2 jaar en < 2,5 jaar	113	8%
Vanaf 2,5 jaar	420	31%
Vanaf > 2,5 jaar	10	1%
Totaal aantal responsgroep	1.344	100%

Bron: databestand Buitenhk Management & Consult 2017

Uit het onderzoek blijkt dat de meeste peuters starten met een peuterspeelzaal aanbod als zij 2 jaar oud zijn.

4.6 Plannen om locaties om te vormen naar peuteropvang

Bij de houders is in 2016 per locatie geïnformeerd of er plannen zijn om de locatie binnen een termijn van 1 jaar om te vormen naar peuteropvang. Daaruit blijkt dat er bij vrijwel alle van de 1.344 locaties in de voor 2017 geactualiseerde responsgroep concrete plannen zijn voor de omvorming. Ook een steekproef onder gemeenten met geregistreerd peuterspeelzaalwerk levert dat beeld op.

In 2014 was het aandeel peuterspeelzalen met concrete omvormplannen nog beperkt tot 13%, met 31% in 2016 was dat aandeel al aanzienlijk hoger en begin 2017 zijn vrijwel alle nog niet omgevormde aanbieders en/of gemeenten begonnen met omvormingsplannen. Dat blijkt uit een screening van gemeenten en aanbieders die in 2016 nog aangaven geen plannen te hebben voor omvorming.

5. INVENTARISATIE ONDER GEMEENTEN MET PEUTEROPVANG

5.1 Inleiding

Welke ervaring hebben gemeenten die hebben voorgesorteerd op "een betere basis voor peuters". Op basis van interviews met sleutelfiguren bij gemeenten zijn ervaringen en verschillende implementatie-vormen in kaart gebracht. In dit hoofdstuk zijn deze ervaringen samengevat.

Bij de selectie van de gemeenten die zijn opgenomen in de inventarisatie is onder andere rekening gehouden met variatie in geografische locatie, grootte, stedelijk/platteland.

5.2 gemeente Blaricum

5.2.1 Algemeen en aanleiding omvorming

De gemeente Blaricum heeft begin 2016 9.622 inwoners (CBS, 2017) waarvan 196 peuters van 2 t/m 3 jaar (CBS, 2017). Doelstellingen van het harmonisatietraject waren a. anticiperen op de veranderende wetgeving, b. versterken van de kwaliteit van de voorschoolse voorzieningen en c. het realiseren van een bezuinigingsdoelstelling.

5.2.2 Voorbereiding en implementatie

Vanaf eind 2014 is de voorbereiding van het harmonisatietraject gestart. Uitgangspunt van de planning was dat per begin 2017 alle peuterspeelzalen omgevormd zouden zijn. De aanbieders zijn in staat gebleken het omvormingsproces al een jaar eerder - per begin 2016 - te realiseren.

Tijdens de voorbereiding is onderzoek gedaan naar het aandeel peuters in de peuterspeelzalen met aanspraak op kinderopvangtoeslag.

5.2.3 Situatie na harmonisatie

De gemeente heeft gekozen voor een overgangstermijn van 2 jaar om een nieuwe vraaggestuurde subsidieregeling in te voeren. De nieuwe subsidieregeling omvat peuters zonder toeslagaanspraak en zonder VVE indicatie. Het aandeel peuters met aanspraak op kinderopvangtoeslag bedraagt ca. 70% en dat is iets hoger dan de raming (60%) die tijdens de voorbereiding is gemaakt.

5.2.4 Effect op ouderbijdrage

Voor de harmonisatie werd een vaste ouderbijdrage gehanteerd van € 90,- per maand voor 2 dagdelen per week. Voor kinderen met een VVE indicatie gold een gereduceerde ouderbijdrage. Ouders met aanspraak op kinderopvangtoeslag betalen per uur na harmonisatie € 7,50. Voor ouders zonder aanspraak op toeslag geldt een inkomensafhankelijke ouderbijdrage. Die wijkt af van de kinderopvang-toeslagtabel (69 inkomensklassen) en heeft slechts 3 inkomensklassen. Dit beperkt de administratieve belasting van de inkomensstoets door de aanbieders. Boven een toetsingsinkomen van € 65.000 bestaat voor gezinnen zonder toeslagaanspraak geen recht op een subsidiebijdrage van de gemeente.

5.2.5 Omschrijving regeling na harmonisatie

In onderstaand overzicht een samenvatting van de regeling (2017):

Omschrijving regeling aan de hand van kenmerken gezinnen	Niet VVE doelgroep	VVE doelgroep
Gezinnen met aanspraak op kinderopvangtoeslag	Ouders betalen een uurtarief van € 7,50 per uur aan de aanbieder bij een aanbod van 7 uur per week en 40 weken per jaar en vragen hierover kinderopvangtoeslag aan.	Voor alle kinderen met een VVE-indicatie bedraagt de eigen bijdrage € 1,- per uur (€ 35,- per maand) voor een VVE aanbod van 3 dagdelen van 3,5 uur per week.
Gezinnen zonder aanspraak op kinderopvangtoeslag	Ouders betalen voor 2 dagdelen aanbod een inkomensafhankelijke eigen bijdrage variërend van € 54,14 per maand voor de laagste inkomens tot € 175,- per maand voor gezinnen boven een toetsingsinkomen van € 65.000.	Voor alle kinderen met een VVE-indicatie wordt de eigen bijdrage € 1,- per uur (€ 35,- per maand) voor een VVE aanbod van 3 dagdelen van 3,5 uur per week.

5.2.6 Effect en aandachtspunten

De harmonisatie heeft niet geleid tot vraaguitval. Het bereik van de voorschoolse voorzieningen is dus niet

aangetast ondanks het feit dat voor een groep ouders een hogere ouderbijdrage is gaan gelden na harmonisatie. Bij de bestuurlijke besluitvorming over de nieuwe subsidieregeling zijn enkele juridische vraagstukken rond staatsteun en mededinging aan de orde gekomen en nader onderzocht.

Voor aanvragen en verantwoording maakt de gemeente gebruik van een geautomatiseerd systeem met voorgeprogrammeerde formulieren. De decentralisatie uitkering (€ 60 mln. regeling) wordt ingezet ter dekking van de kostwinnersregeling.

5.3 gemeente Nieuwkoop

5.3.1 Algemeen en aanleiding omvorming

De gemeente Nieuwkoop heeft begin 2016 27.433 inwoners (CBS, 2017) waarvan 490 peuters van 2 t/m 3 jaar (CBS, 2017). Doelstellingen van het harmonisatietraject waren a. anticiperen op de veranderende wetgeving, b. de niet kostendekkende exploitatie door de bestaande aanbieder en c. het laagdrempeliger maken van de voorschoolse voorzieningen om het bereik te stimuleren.

5.3.2 Voorbereiding en implementatie

De gemeente is in gesprek gegaan met alle lokale kinderopvang aanbieders. Ook is er een werkgroep gevormd met personeel vanuit de peuterspeelzaal, ouders en vertegenwoordiging vanuit het onderwijs. Zij zijn betrokken geweest bij het proces van de harmonisatie. Vanaf eind 2015 is de voorbereiding van het harmonisatietraject gestart met de selectie van kinderopvang-partners die het peuterspeelzaalwerk zouden omvormen. Medio 2016 is de bestuurlijke overdracht van het peuterspeelzaalwerk gerealiseerd en na de zomer van 2016 is de harmonisatie gestart. Uitgangspunt van de planning was dat per begin 2017 alle peuterspeelzalen omgevormd zouden zijn en dat is ook gebeurd.

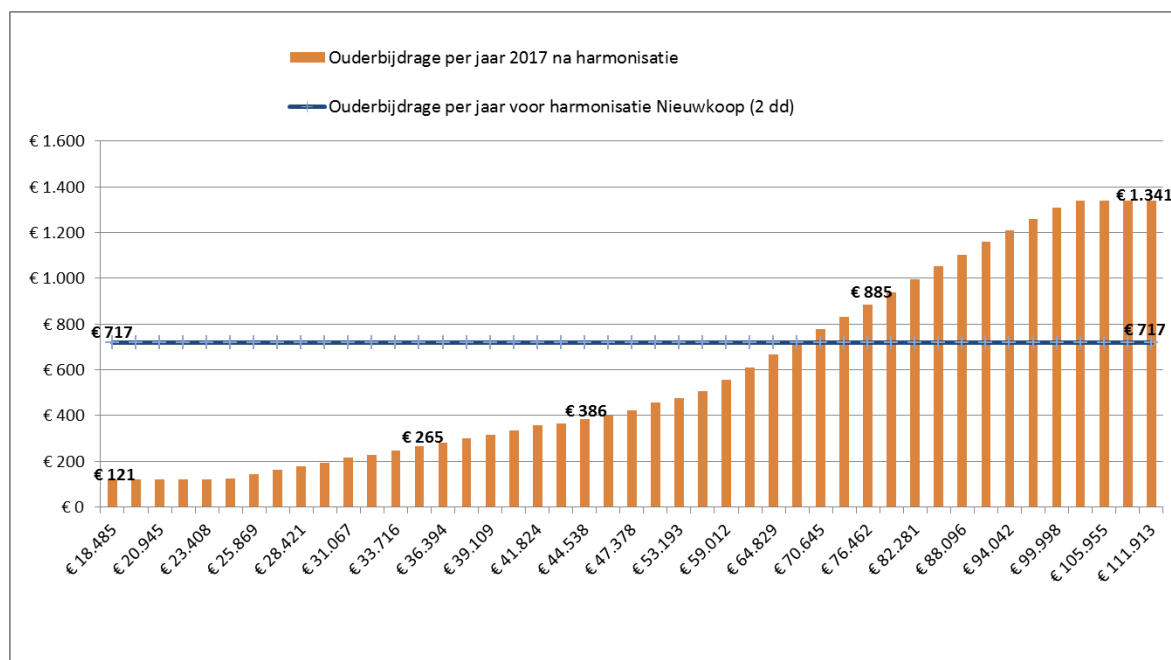
5.3.3 Situatie na harmonisatie

De gemeente heeft 2017 als overgangsjaar aangemerkt. De subsidieregeling omvat na de harmonisatie peuters zonder toeslagaanspraak en zonder VVE indicatie. Alle ouders, of ze nu wel of geen recht hebben op kinderopvangtoeslag, betalen naar inkomen het zelfde nettobedrag voor de peuteropvang die ze afnemen.

5.3.4 Effect op ouderbijdrage

Voor de harmonisatie werd een vaste ouderbijdrage gehanteerd van € 717 per jaar voor 2 dagdelen per week. Ouders met aanspraak op kinderopvangtoeslag betalen per uur na harmonisatie € 7,18.

Voor ouders zonder aanspraak op toeslag geldt een inkomensafhankelijke ouderbijdrage volgens de kinderopvangtoeslagtabel.

bron: <http://www.vijvertje-spn.nl>

5.3.5 Omschrijving regeling na harmonisatie

In onderstaand overzicht een samenvatting van de regeling (2017):

Omschrijving regeling aan de hand van kenmerken gezinnen	Niet VVE doelgroep	VVE doelgroep
Gezinnen met aanspraak op kinderopvangtoeslag	Ouders betalen een uurtarief van € 7,18 bij een aanbod van 7 uur per week en 40 weken per jaar en vragen hierover kinderopvangtoeslag aan.	Ouders betalen voor drie dagdelen een uurtarief van € 7,18 bij een aanbod van 10,5 uur per week en 40 weken per jaar en vragen hierover kinderopvangtoeslag aan. De verschuldigde ouderbijdrage over het derde dagdeel wordt door de gemeente gefinancierd.
Gezinnen zonder aanspraak op kinderopvangtoeslag	Ouders betalen voor de eerste twee dagdelen een inkomensafhankelijke eigen bijdrage op basis van de toeslagtabel en een uurtarief van € 7,18.	Ouders betalen voor de eerste twee dagdelen een inkomensafhankelijke eigen bijdrage op basis van de toeslagtabel en een uurtarief van € 7,18. Het resterende VVE aanbod wordt volledig door de gemeente gefinancierd

5.3.6 Effect en aandachtspunten

De harmonisatie heeft zeer beperkt (soms dagdeel minder) geleid tot vraaguitval ondanks het feit dat voor een groep ouders met een toetsingsinkomen boven € 70.000 een hogere ouderbijdrage is gaan gelden na harmonisatie. De decentralisatie uitkering (€ 60 mln. regeling) wordt ingezet ter dekking van de kostwinnersregeling. Het is nog niet te zeggen of de omvorming zal leiden tot een hoger bereik zoals bij aanvang beoogd was. Er zijn geen grote knelpunten voor de gemeente geweest gedurende de implementatie. Voor de financiële planning is de onzekerheid over het daadwerkelijk aandeel ouders met toeslagaanspraak een aandachtspunt.

De houder heeft inspanningen moeten verrichten om alle locaties te laten voldoen aan de kwaliteitseisen voor dagopvang. De aangepaste registratie van locaties in het LRKP (van peuterspeelzaal- naar dagopvanglocaties) moest eerder worden doorgevoerd om ouders tijdig in staat te stellen toeslag aan te vragen. Ook de verschillen in cao's en beroepskwalificaties tussen kinderopvang en peuterspeelzaalwerk waren aandachtspunten bij de implementatie.

5.4 gemeente Valkenburg aan de Geul

5.4.1 Algemeen en aanleiding omvorming

De gemeente Valkenburg aan de Geul heeft begin 2016 16.518 inwoners (CBS, 2017) waarvan 210 peuters van 2 t/m 3 jaar (CBS, 2017). Doelstellingen van het harmonisatietraject waren a. anticiperen op de veranderende wetgeving en b. de financiële knelpunten bij de bestaande peuterspeelzaalaanbieder.

5.4.2 Voorbereiding en implementatie

Vanaf medio 2014 is de voorbereiding van het harmonisatietraject gestart met een extern onderzoek. Gedurende het onderzoek bleken de financiële knelpunten bij de bestaande peuterspeelzaalaanbieder zo groot dat een faillissement in 2015 onafwendbaar bleek. Een nieuwe exploitant heeft vervolgens de harmonisatie ingezet en per begin 2016 afgerond. Het vooraf geraamde aandeel toeslagouders bedroeg 75%. Een groot deel van de peuterspeelzalen werkte voor de harmonisatie op ambitieniveau 1, dat wil zeggen met 1 beroepskracht en 1 vrijwilliger op een groep van 16 peuters.

5.4.3 Situatie na harmonisatie

De gemeente heeft met de nieuwe aanbieder subsidieafspraken gemaakt. De subsidieregeling voorziet ook na de harmonisatie in een aanbod voor peuters zonder toeslagaanspraak en zonder VVE indicatie. Verder heeft de gemeente ervoor gekozen met een extra subsidiebijdrage de ouderbijdrage voor zowel toeslagouders al niet-toeslagouders te dempen. Daardoor kan de nieuwe aanbieder peuteropvang aanbieden tegen het maximum uurtarief van de toeslagregeling (€ 7,18 in 2017). Het aandeel toeslagouders bleek met ca. 85% hoger dan de eerdere raming.

5.4.4 Effect op ouderbijdrage

Voor de harmonisatie werd een vaste ouderbijdrage gehanteerd van € 690 per jaar voor 2 dagdelen per week. Ouders met aanspraak op kinderopvangtoeslag betalen per uur na harmonisatie € 7,18.

Voor ouders zonder aanspraak op toeslag geldt een inkomensafhankelijke ouderbijdrage volgens de VNG adviestabel.

5.4.5 Omschrijving regeling na harmonisatie

In onderstaand overzicht een samenvatting van de regeling (2017):

Omschrijving regeling aan de hand van kenmerken gezinnen	Niet VVE doelgroep	VVE doelgroep
Gezinnen met aanspraak op kinderopvangtoeslag	Ouders betalen een uurtarief van € 7,18 bij een aanbod van 7 uur per week en 40 weken per jaar en vragen hierover kinderopvangtoeslag aan.	Ouders betalen voor de eerste twee dagdelen een uurtarief van € 7,18 bij een aanbod van 7 uur per week en 40 weken per jaar en vragen hierover kinderopvangtoeslag aan. Het resterende aanbod wordt volledig door de gemeente gefinancierd.
Gezinnen zonder aanspraak op kinderopvangtoeslag	Ouders betalen voor een aanbod van twee dagdelen een inkomensafhankelijke eigen bijdrage op basis van de VNG adviestabel.	Ouders betalen voor de eerste twee dagdelen een inkomensafhankelijke eigen bijdrage op basis van de VNG adviestabel. Het resterende VVE aanbod wordt volledig door de gemeente gefinancierd

5.4.6 Effect en aandachtspunten

De harmonisatie heeft niet geleid tot vraaguitval ondanks het feit dat voor een groep ouders met een toetsingsinkomen boven € 65.000 een hogere ouderbijdrage is gaan gelden na harmonisatie. De decentralisatie uitkering (€ 60 mln. regeling) wordt ingezet ter dekking van de kostwinnersregeling. Er zijn geen grote knelpunten voor de gemeente geweest gedurende de implementatie. Wel heeft het faillissement van de peuterspeelzaalaanbieder veel inspanning gevergd. Het vrijvallende budget door de harmonisatie wordt ingezet voor het verbreden van de toegankelijkheid (van 2,5 jarigen naar 2-jarigen) en een uitbreiding van de VVE doelgroep definitie. Door de voortdurende onzekerheid over de OAB middelen vanaf 2018 is het voor de gemeente lastig om tijdig passende maatregelen te nemen. Verder is het uitvoeren en verantwoorden van de inkomensstoets voor ouders zonder toeslagaanpraak (ca. 15% van de gebruikers) een extra administratieve belasting voor aanbieder en gemeente.

5.5 gemeente Maastricht

5.5.1 Algemeen en aanleiding omvorming

De gemeente Maastricht heeft begin 2016 122.533 inwoners (CBS, 2017) waarvan 1.714 peuters van 2 t/m 3 jaar (CBS, 2017). De belangrijkste doelstelling van het harmonisatietraject was het anticiperen op krimp en ontgroening waardoor de basis voor scholen en voorschoolse voorzieningen steeds smaller werd. De noodzaak om meer geïntegreerde voorzieningen (IKC's) te realiseren werd daardoor steeds groter. Daarnaast speelde de veranderende wetgeving rond peuterspeelzalen.

5.5.2 Voorbereiding en implementatie

In 2014 is de voorbereiding van het harmonisatietraject gestart. In het kader van de IKC vorming is de harmonisatie gecombineerd met de overdracht van de peuterspeelzaalactiviteiten naar de door de schoolbesturen geselecteerde kinderopvangaanbieders. Het raadsbesluit is begin 2016 genomen en de omvorming en overdracht was op 1 april 2016 afgerond.

5.5.3 Situatie na harmonisatie

De kindgebonden subsidieregeling omvat ook na de harmonisatie de peuters zonder toeslagaanpraak en zonder VVE indicatie. Verder heeft de gemeente ervoor gekozen met een extra subsidiebijdrage de ouderbijdrage voor zowel toeslagouders als niet-toeslagouders te dempen. Daardoor kunnen de nieuwe aanbieders peuteropvang aanbieden tegen het maximum uurtarief van de toeslagregeling (€ 7,18 in 2017). Het verschil tussen het maximumuurtarief van de toeslagregeling en de kostprijs subsidieert de gemeente. In 2017 gaat dat om € 2,87 per uur. Vanaf de harmonisatie is de toegangsleeftijd voor gesubsidieerde peuteropvang verhoogd van 2 jaar naar 2,5 jaar. Vanaf de omvorming bieden alle peuteropvang locaties een VVE aanbod.

5.5.4 Effect op ouderbijdrage

Voor de harmonisatie werd een inkomensafhankelijke ouderbijdrage gehanteerd. Gezinnen met een laag netto-inkomen per maand konden voor harmonisatie kosteloos gebruik maken van de peuterspeelzaal. Voor de hoogste inkomens bedroeg de ouderbijdrage voor 2 dagdelen per week ca. € 78,00 per maand. Ouders met aanspraak op kinderopvangtoeslag betalen per uur na harmonisatie € 7,18. Voor ouders zonder aanspraak op toeslag geldt een inkomensafhankelijke ouderbijdrage volgens de kinderopvangtoeslagtabel.

5.5.5 Omschrijving regeling na harmonisatie

In onderstaand overzicht een samenvatting van de regeling (2017):

Omschrijving regeling aan de hand van kenmerken gezinnen	Niet VVE doelgroep	VVE doelgroep
Gezinnen met aanspraak op kinderopvangtoeslag	Ouders betalen een uurtarief van € 7,18 bij een aanbod van 5,5 uur per week en 40 weken per jaar en vragen hierover kinderopvangtoeslag aan.	Ouders betalen voor de eerste twee dagdelen een uurtarief van € 7,18 bij een aanbod van 5,5 uur per week en 40 weken per jaar en vragen hierover kinderopvangtoeslag aan. Het resterende aanbod van 5,5 uur per week wordt volledig door de gemeente gefinancierd.
Gezinnen zonder aanspraak op kinderopvangtoeslag	Ouders betalen voor een aanbod van twee dagdelen een inkomensafhankelijke eigen bijdrage op basis van de VNG adviestabel.	Ouders betalen voor de eerste twee dagdelen een inkomensafhankelijke eigen bijdrage op basis van de kinderopvangtoeslagtabel. Het resterende VVE aanbod (5,5 uur per week) wordt volledig door de gemeente gefinancierd

5.5.6 Effect en aandachtspunten

De harmonisatie heeft niet geleid tot vraaguitval en heeft wel geleid tot een hoger aandeel peuters met VVE indicatie dat gebruik maakt van een VVE aanbod. Dat heeft te maken met het feit dat sinds de harmonisatie alle locaties een VVE aanbod hebben. De decentralisatie uitkering (€ 60 mln. regeling) wordt ingezet ter dekking van de gemeentelijke subsidiebijdrage.

Er zijn geen grote knelpunten voor de gemeente geweest gedurende de implementatie van de harmonisatie. Wél heeft de overdracht van de peuterspeelzalen naar de kinderopvangaanbieders veel inspanning gevergd (o.a. juridische vraagstukken rond overgang van onderneming, CAO). Tegelijkertijd is er veel tijd gestoken in het stads breed regelen van huisvesting van peuteropvang in scholen (kindcentra), zowel in bestaande scholen als bij nieuwbouw. Duidelijkheid hierover was voor kinderopvangaanbieders cruciaal om hun businesscases inzake overname peuterspeelzalen zowel personeel technisch als materieel rond te krijgen. De onzekerheid over de herverdeling van OAB middelen vanaf 2018 maakt het voor de gemeente lastig om structureel meerjarenbeleid te maken.

5.6 gemeente Goeree-Overflakkee

5.6.1 Algemeen en aanleiding omvorming

De gemeente Goeree-Overflakkee heeft begin 2016 48.321 inwoners (CBS, 2017) waarvan 961 peuters van 2 t/m 3 jaar (CBS, 2017). De belangrijkste doelstelling van het harmonisatietraject was het anticiperen op de veranderende wetgeving rond peuterspeelzalen.

5.6.2 Voorbereiding en implementatie

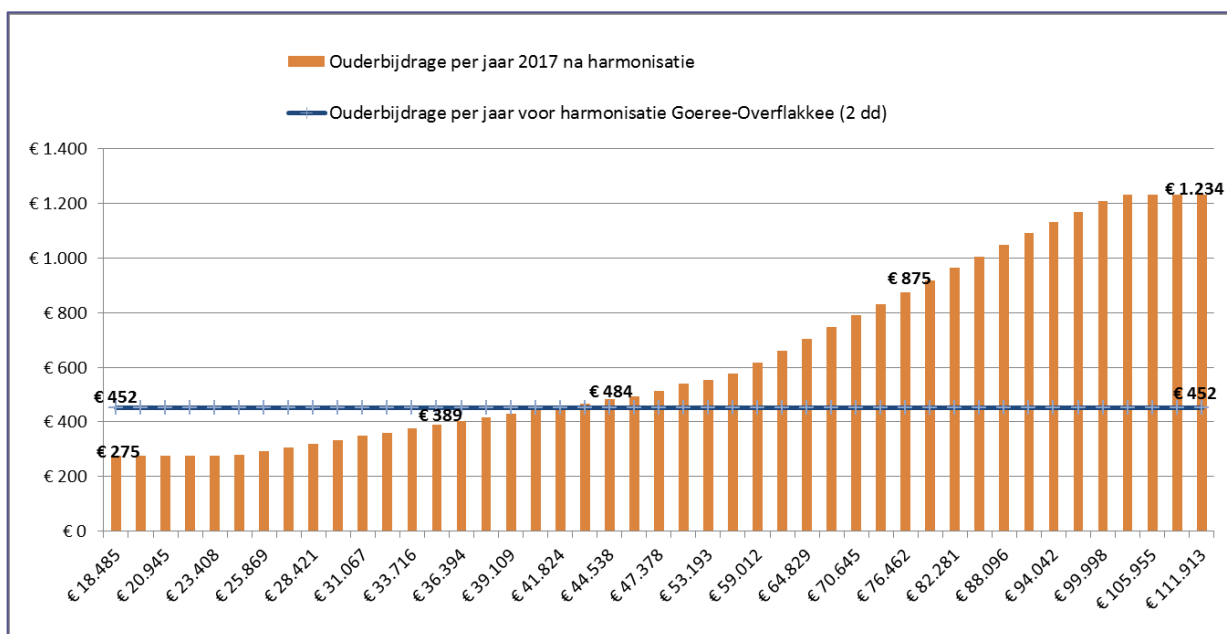
In 2014 is de voorbereiding van het harmonisatietraject gestart. Het besluit is begin 2016 genomen en de omvorming en overdracht was op 1 januari 2017 afgerond. Het merendeel van het peuterspeelzaal aanbod had voor harmonisatie een beroepskrachtbezetting op ambitieniveau 1, dat wil zeggen per groep 1 beroepskracht aangevuld met vrijwilligers. Slechts op een beperkt aantal peuterspeelzaal locaties werd voor de harmonisatie een VVE programma aangeboden.

5.6.3 Situatie na harmonisatie

De subsidieregeling omvat ook na de harmonisatie de peuters zonder toeslagaanpraak en zonder VVE indicatie. Verder heeft de gemeente ervoor gekozen met een extra subsidiebijdrage de ouderbijdrage voor zowel toeslagouders als niet-toeslagouders te dempen. Daardoor kunnen de aanbieders peuteropvang aanbieden tegen een uurtarief van € 8,00. Het verschil tussen dit uurtarief en de kostprijs subsidieert de gemeente. Na de omvorming is het aantal peuteropvang locaties met een VVE aanbod verdriedubbeld (van 5 naar 18 locaties, waarvan 7 kinderdagopvanglocaties).

5.6.4 Effect op ouderbijdrage

Voor de harmonisatie werd een vaste ouderbijdrage gehanteerd van € 452,- per jaar voor alle gezinnen. Ouders met aanspraak op kinderopvangtoeslag betalen per uur na harmonisatie € 8,00. Voor ouders zonder aanspraak op toeslag geldt een inkomensafhankelijke ouderbijdrage volgens de toelagetablet (conform adviestabel VNG). In onderstaande tabel de vergelijking van de ouderbijdrage voor en na harmonisatie naar toetsingsinkomen:

5.6.5 Omschrijving regeling na harmonisatie

In onderstaand overzicht een samenvatting van de regeling (2017):

Omschrijving regeling aan de hand van kenmerken gezinnen	Niet VVE doelgroep	VVE doelgroep
Gezinnen met aanspraak op kinderopvangtoeslag	Ouders betalen een uurtarief van € 8,00 bij een aanbod van 5,5 uur per week en 40 weken per jaar en vragen hierover kinderopvangtoeslag aan.	Ouders betalen voor de eerste twee dagdelen een uurtarief van € 8,00 bij een aanbod van 5,5 uur per week en 40 weken per jaar en vragen hierover kinderopvangtoeslag aan. Het resterende aanbod van 5,5 uur per week wordt volledig door de gemeente gefinancierd.
Gezinnen zonder aanspraak op kinderopvangtoeslag	Ouders betalen voor een aanbod van twee dagdelen een inkomensafhankelijke eigen bijdrage op basis van de toelagetablet en een uurtarief van € 8,00.	Ouders betalen voor de eerste twee dagdelen een inkomensafhankelijke eigen bijdrage op basis van de kinderopvangtoelagetablet en een uurtarief van € 8,00. Het resterende VVE aanbod (5,5 uur per week) wordt volledig door de gemeente gefinancierd.

5.6.6 Effect en aandachtspunten

De harmonisatie heeft geleid tot een heel beperkte vraaguitval (minder dan 5%). Door de toename van het aantal VVE locaties en de verbreding van subsidie voor VVE naar het dagopvangaanbod is het VVE bereik onder doelgroepkinderen toegenomen. De decentralisatie uitkering (€ 60 mln. regeling) wordt ingezet ter dekking van de gemeentelijke subsidiebijdrage. Aandachtspunt bij de implementatie was de aanpassing van de registratie van locaties in het Landelijk Register Kinderopvang en Peuterspeelzaalwerk (LRKP). Pas na registratie als dagopvanglocatie (in plaats van peuterspeelzaallocatie) in het LRKP konden ouders toeslag aanvragen. Ook de inkomensstoets voor ouders zonder toeslagaanspraak levert extra administratieve belasting op omdat er voor de harmonisatie geen inkomensafhankelijke ouderbijdrage was.

5.7 gemeente Leiden

5.7.1 Algemeen en aanleiding omvorming

De gemeente Leiden heeft begin 2016 122.561 inwoners (CBS, 2017) waarvan 2.324 peuters van 2 t/m 3 jaar (CBS, 2017). De belangrijkste doelstelling van het harmonisatietraject was het anticiperen op de veranderende wetgeving rond peuterspeelzalen en het waarborgen van het aanbod per wijk. Er was geen bezuinigingsdoelstelling bij de gemeente.

5.7.2 Voorbereiding en implementatie

In 2015 is de voorbereiding van het harmonisatietraject gestart. De invoering van de harmonisatie was in september 2016. Alle peuterspeelzalen hadden voor harmonisatie een beroepskrachtbezetting op ambitieniveau 2, dat wil zeggen per groep 2 beroepskrachten hetgeen voldoet aan de kwaliteitseisen na harmonisatie. Ter voorbereiding op de harmonisatie is in 2015 onderzoek gedaan naar het aandeel ouders met toeslagaanspraak dat gebruik maakte van peuterspeelzaalwerk. Dat resulteerde in een raming van 60%.

5.7.3 Situatie na harmonisatie

De subsidieregeling omvat ook na de harmonisatie de peuters zonder toeslagaanspraak en zonder VVE indicatie. Verder heeft de gemeente ervoor gekozen met een extra subsidiebijdrage de ouderbijdrage voor zowel toeslagouders als niet-toeslagouders te dempen. Daardoor kan de peuteropvang het aanbod in 2017 aanbieden tegen een uurtarief van € 8,00. Het verschil tussen dit uurtarief en de kostprijs subsidieert de gemeente. Ondanks het feit dat de subsidieregeling open staat voor nieuwe aanbieders is de bestaande aanbieder de enige aanbieder van peuterspeelzaalwerk gebleven. Het aandeel toeslagouders bleek na harmonisatie iets lager dan de raming. De vrijval aan middelen door de harmonisatie is ingezet voor het wijkgericht werken van de voorschoolse voorzieningen.

5.7.4 Effect op ouderbijdrage

Voor de harmonisatie werd al een inkomensafhankelijke ouderbijdrage gehanteerd. Ouders met aanspraak op kinderopvangtoeslag betalen per uur na harmonisatie € 8,00. Voor ouders zonder aanspraak op toeslag geldt een inkomensafhankelijke ouderbijdrage volgens de toeslagtabel.

Door de harmonisatie werd voor huishoudens met een toetsingsinkomen vanaf ca. € 80.000 de ouderbijdrage hoger dan voorheen. Het ging dan om een groep gebruikers van ca. 15% van het totaal.

5.7.5 Omschrijving regeling na harmonisatie

In onderstaand overzicht een samenvatting van de regeling (2017):

Omschrijving regeling aan de hand van kenmerken gezinnen	Niet VVE doelgroep	VVE doelgroep
Gezinnen met aanspraak op kinderopvangtoeslag	Ouders betalen een uurtarief van € 8,00 bij een aanbod van 6 uur per week en 40 weken per jaar en vragen hierover kinderopvangtoeslag aan.	Ouders betalen voor de eerste twee dagdelen een uurtarief van € 8,00 bij een aanbod van 6 uur per week en 40 weken per jaar en vragen hierover kinderopvangtoeslag aan. Het resterende aanbod van 6 uur per week wordt volledig door de gemeente gefinancierd.
Gezinnen zonder aanspraak op kinderopvangtoeslag	Ouders betalen voor een aanbod van twee dagdelen een inkomensafhankelijke eigen bijdrage op basis van de toeslagtabel en een uurtarief van € 8,00.	Ouders betalen voor de eerste twee dagdelen een inkomensafhankelijke eigen bijdrage op basis van de kinderopvangtoeslagtabel en een uurtarief van € 8,00. Het resterende VVE aanbod (6 uur per week) wordt volledig door de gemeente gefinancierd.

5.7.6 Effect en aandachtspunten

De harmonisatie heeft niet geleid tot vraaguitval. Er zijn zelfs meer VVE kinderen ingestroomd dan eerder gepland. Door de goede communicatie met ouders zijn er geen grote knelpunten geweest bij de invoering. De decentralisatie uitkering (€ 60 mln. regeling) wordt ingezet ter dekking van de gemeentelijke subsidiebijdrage. Voor de gemeente levert met name de onzekerheid over de onderwijsachterstanden middelen vanaf 2018 een knelpunt op voor de planning van meerjarenbeleid.

5.8 gemeente Diemen

5.8.1 Algemeen en aanleiding omvorming

De gemeente Diemen heeft begin 2016 bijna 27.000 inwoners (CBS, 2016) waarvan 536 peuters van 2 t/m 3 jaar (CBS, 2016). De uitwerking van de landelijke harmonisatieplannen in 2015 waren de aanleiding om in Diemen nader onderzoek te doen naar de mogelijke scenario's om de harmonisatie vorm te geven. Inmiddels was in overleg met Stichting Welzijn Diemen (SWD) besloten om daarbij ook te kijken naar een eventuele overdracht van de peuterspeelzalen naar het onderwijs of naar de kinderopvang in Diemen.

5.8.2 Voorbereiding en implementatie

Na de zomer van 2015 is het onderzoek gestart naar de mogelijke scenario's voor de toekomst van de zes peuterspeelzalen in Diemen. Het onderzoek is begin 2016 afgerond, met als voorkeursscenario een overdracht van de peuterspeelzalen aan een of meer van de aanwezige kinderopvangaanbieders in Diemen. Met name voldoende aandacht voor de belangen van de peuters, de medewerk(st)ers en de doorgaande lijn naar het onderwijs waren daarbij belangrijke uitgangspunten.

In het voorjaar 2016 is een selectieprocedure gestart dat heeft geleid tot de selectie van twee partijen die elk een aantal peuterspeelzalen heeft overgenomen. Het personeel is daarbij middels een overgang van onderneming bij de kinderopvangaanbieders in dienst getreden.

Omdat het tegelijkertijd realiseren van de overname van de peuterspeelzalen en de harmonisatie niet haalbaar bleek, is ervoor gekozen om eerst de overname per 1 januari 2017 te realiseren.

De harmonisatie staat gepland voor 1 augustus 2017, de voorbereidingen hiertoe zijn in volle gang.

5.8.3 Situatie voor harmonisatie

Op de meeste locaties wordt al gewerkt op ambitieniveau 2 (2 beroepskrachten per groep), op één locatie wordt nog op ambitieniveau 1 gewerkt (combinatie van een beroepskracht en een vrijwilliger/ouder per groep). Voor het peuterspeelzaalwerk wordt een inkomensafhankelijke ouderbijdrage gehanteerd voor de niet-doelgroep peuters. Deze varieert van € 1,01 tot € 4,40 per uur (€ 22,00 tot € 96,00 per maand). Voor ouders van doelgroep-peuters wordt gerekend met een ouderbijdrage van € 18,55 per maand. De gemeente Diemen kent op dit moment voor peuters binnen de 'smalle doelgroep definitie' (de gewichtenregeling) een aanbod van vier dagdelen per week. De peuters die binnen de 'brede

doelgroepdefinitie' vallen (dat zijn alle peuters met een risico op een taalachterstand) mogen drie dagdelen per week gebruik maken van het gesubsidieerde aanbod.

Door in de nieuwe situatie te kiezen voor een aanbod met dagdelen van 3,5 uur⁵ (en een VVE-aanbod van drie dagdelen per week) werd het mogelijk om na de harmonisatie alle doelgroep-peuters – zowel van de smalle als de brede doelgroepdefinitie – eenzelfde aanbod van drie dagdelen per week te doen.

Het onderscheid tussen de smalle en de brede doelgroepdefinitie komt daarmee te vervallen. Circa 75% van de peuters in de peuterspeelzalen valt binnen de nieuwe doelgroepdefinitie.

Vooraf is uit een enquête gebleken dat circa 45% van de ouders recht heeft op kinderopvangtoeslag.

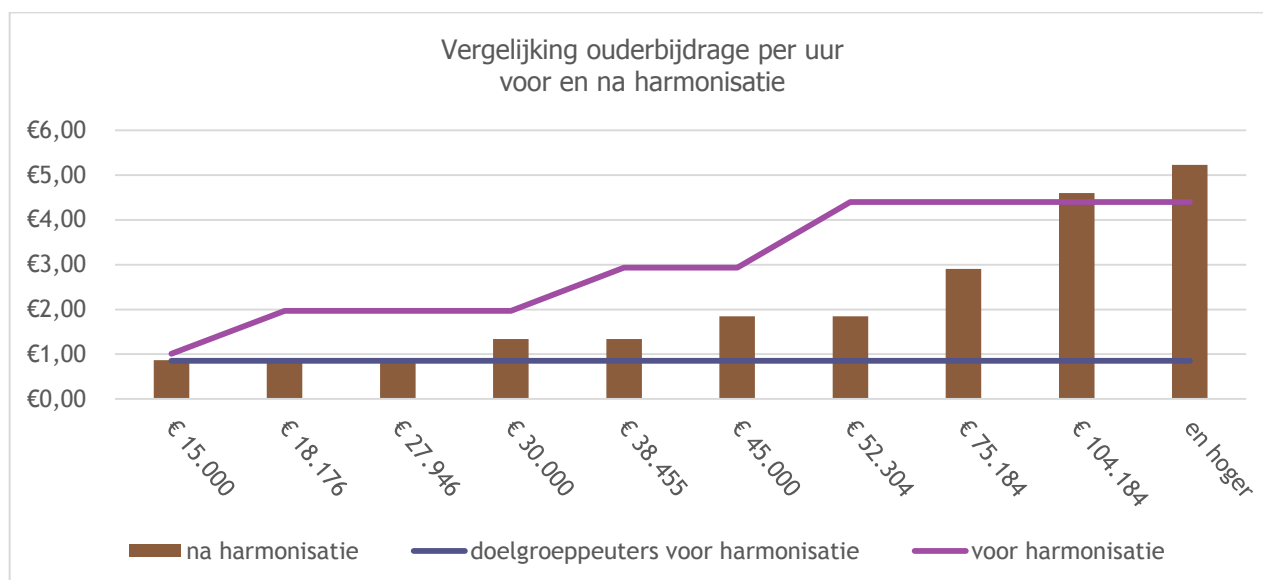
5.8.4 Omschrijving regeling na harmonisatie

In onderstaand overzicht een samenvatting van de ouderbijdrage:

Omschrijving regeling aan de hand van kenmerken gezinnen	Niet VVE doelgroep	VVE doelgroep
Gezinnen met aanspraak op kinderopvangtoeslag	Ouders betalen een uurtarief van € 7,60 per uur aan de aanbieder bij een aanbod van 7 uur per week en 40 weken per jaar en vragen hierover kinderopvangtoeslag aan.	De gemeente bekostigt het 3 ^{de} dagdeel volledig. Ouder betalen de eerste twee dagdelen zelf op basis van € 7,60 per uur en vragen hierover kinderopvangtoeslag aan. Voor doelgroepeuters wordt door de gemeente aan de aanbieders tevens een aanvullende VVE-vergoeding betaald van € 500 (2017) per jaar.
Gezinnen zonder aanspraak op kinderopvangtoeslag	Ouders betalen een inkomensafhankelijke eigen bijdrage conform de adviestabel van de VNG (met minder inkomenscategorieën) maar op basis van het uurtarief van € 7,60 in plaats van 7,18.	Ouders betalen een eigen bijdrage conform de niet-VVE-doelgroep over de eerste twee dagdelen. De gemeente financiert de kosten van het derde dagdeel per week. Voor doelgroepeuters wordt door de gemeente aan de aanbieders tevens een aanvullende VVE-vergoeding betaald van € 500 (2017) per jaar.

5.8.5 Situatie na harmonisatie

In onderstaande grafiek de vergelijking tussen de ouderbijdrage per uur voor en na harmonisatie:

Door voor de doelgroepeuters ook een inkomensafhankelijke ouderbijdrage te gaan rekenen, is er geen onderscheid meer in de kosten voor ouders van doelgroepeuters en niet-doelgroepeuters. Omdat het grootste deel van de ouders van doelgroepeuters in de laagste inkomensgroepen valt, is met de nieuwe tarifiering relatief weinig effect voor de ouders van doelgroepeuters en wordt risico op vraaguitval zoveel mogelijk voorkomen. In de keuze van het uurtarief is hier rekening mee gehouden.

⁵ Voor omvorming was dat gemiddeld 2,875 uur per dagdeel.

5.8.6 Effect en aandachtspunten

Omdat de harmonisatie nog niet is gerealiseerd, zijn de effecten nog niet duidelijk. Als nadeel wordt ervaren dat de vakbonden, na jaren van medewerking (2011 – 2015), sinds 2016 niet meer mee willen werken aan de overgang van personeel van de CAO Welzijn naar de CAO Kinderopvang. Er moeten nog nadere afspraken worden gemaakt over een tijdelijke compensatie van de meerkosten van de CAO Welzijn.

Hierdoor wordt de integratie van personeel op locaties met geharmoniseerde peuterspeelzaalgroepen en dagopvang/BSO en een flexibele inzet van personeel binnen verschillende werksoorten bemoeilijkt.

Met het gelijkstellen van de kwaliteitseisen en het verdwijnen van de peuterspeelzalen als aparte opvangvorm in het landelijk register en in de wet, wordt een onderscheid in CAO - alleen op basis van verschillende openingstijden – als zeer onwenselijk ervaren.

Er is sprake van een zeer hoog bereik van peuters in Diemen. Slechts 5% van de peuters van 2,5 tot 4 jaar maakt op dit moment geen gebruik van een voorschoolse voorziening. Nader onderzoek hiernaar is inmiddels opgestart. Er zijn nog geen resultaten bekend.

5.9 gemeente Helmond

5.9.1 Algemeen en aanleiding omvorming

De gemeente Helmond heeft begin 2016 ruim 90.000 inwoners (CBS, 2016) waarvan 1.993 peuters van 2 t/m 3 jaar (CBS, 2016). De uitwerking van de landelijke harmonisatieplannen waren de aanleiding om in Helmond nader onderzoek te doen naar de mogelijke scenario's om de harmonisatie vorm te geven.

5.9.2 Voorbereiding en implementatie

Medio 2015 is de voorbereiding van het harmonisatietraject gestart. De invoering van de harmonisatie was in januari 2017. Het peuterspeelzaal aanbod had voor harmonisatie een beroepskrachtbezetting op ambitieniveau 2, dat wil zeggen per groep 2 beroepskrachten hetgeen voldoet aan de kwaliteitseisen na harmonisatie. Ter voorbereiding op de harmonisatie is in 2015 onderzoek gedaan naar het aandeel ouders met toeslagaanspraak dat gebruik maakte van peuterspeelzaalwerk. Dat resulteerde in een raming van 50%.

5.9.3 Situatie voor harmonisatie

Voor het gesubsidieerd peuterspeelzaalwerk werd een inkomensafhankelijke ouderbijdrage gehanteerd voor de niet-doelgroep peuters. Deze varieerde van € 15,00 tot € 95,00 per maand voor 2 dagdelen er week (€ 159,00 tot € 998,00 per jaar, 10,5 maanden facturering per jaar). Voor ouders van doelgroep-peuters werd gerekend met een ouderbijdrage van € 24,00 per maand voor 4 dagdelen per week (€ 254 per jaar).

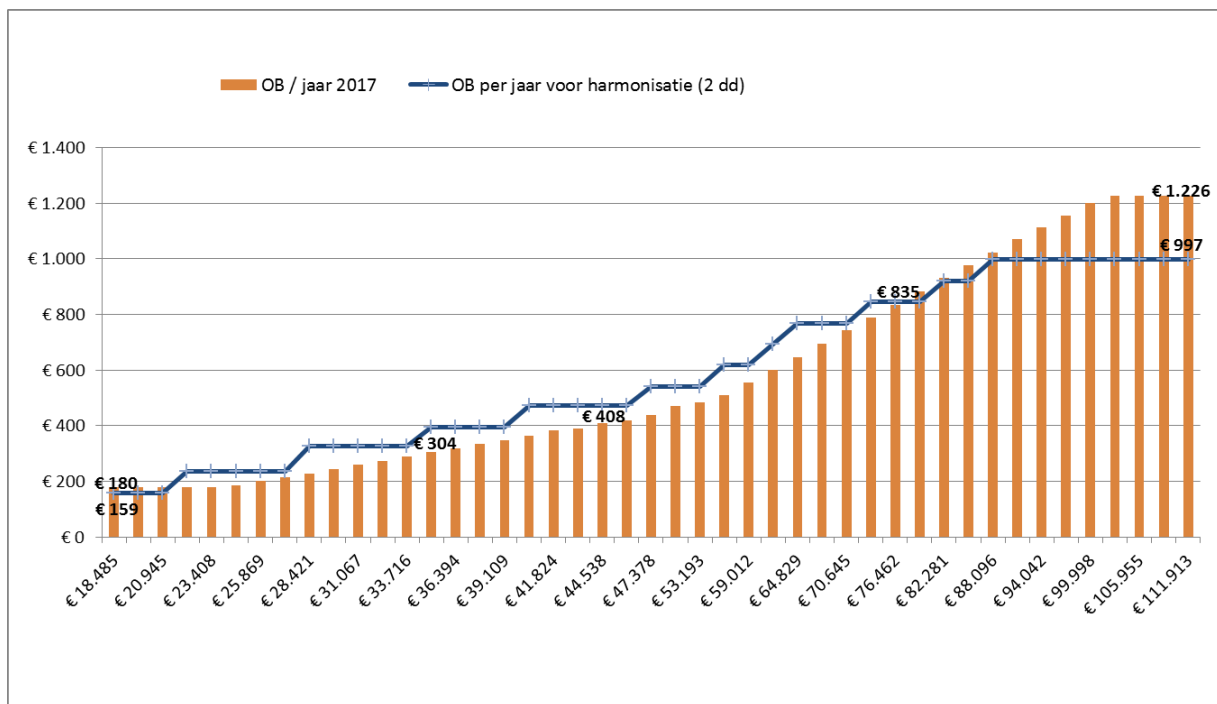
5.9.4 Omschrijving regeling na harmonisatie

In onderstaand overzicht een samenvatting van de ouderbijdrage:

Omschrijving regeling aan de hand van kenmerken gezinnen	Niet VVE doelgroep	VVE doelgroep
Gezinnen met aanspraak op kinderopvangtoeslag	Ouders betalen een uurtarief van € 7,50 per uur aan de aanbieder bij een aanbod van 6 uur per week en 40 weken per jaar en vragen hierover kinderopvangtoeslag aan.	De gemeente bekostigt het 3 ^{de} en 4 ^e dagdeel volledig. Ouder betalen de eerste twee dagdelen zelf op basis van € 7,50 per uur en vragen hierover kinderopvangtoeslag aan.
Gezinnen zonder aanspraak op kinderopvangtoeslag	Ouders betalen een inkomensafhankelijke eigen bijdrage conform de adviestabel van de VNG (met minder inkomenscategorieën) maar op basis van het uurtarief van € 7,50 in plaats van 7,18.	Ouders betalen een eigen bijdrage conform de niet-VVE-doelgroep over de eerste twee dagdelen. De gemeente financiert de kosten van het 3 ^e en 4 ^e dagdeel per week.

5.9.5 Situatie na harmonisatie

In onderstaande grafiek de vergelijking tussen de ouderbijdrage per uur voor en na harmonisatie:

5.9.6 Effect en aandachtspunten

Omdat de harmonisatie recent is gerealiseerd, zijn de effecten nog niet duidelijk. Vooral nog wordt geen melding gemaakt van vraaguitval als gevolg van de harmonisatie.

5.10 gemeente Stichtse Vecht

5.10.1 Algemeen en aanleiding omvorming

De gemeenten Breukelen, Loenen en Maarsse zijn per 1 januari 2011 samengevoegd tot de gemeente Stichtse Vecht. Stichtse Vecht bestaat uit 12 kernen: Breukelen, Kockengen, Loenen aan de Vecht, Loenersloot, Maarsse, Maarssebroek, Nieuwersluis, Nieuwer Ter Aa, Nigtevecht, Oud-Zuilen, Tienhoven/Molenpolder en Vreeland. De gemeente had begin 2016 ruim 64.000 inwoners (CBS, 2016) waarvan 1.433 peuters van 2 t/m 3 jaar (CBS, 2016).

De gemeente Stichtse Vecht heeft eind 2011 besloten tot een aanzienlijke bezuinigingstaakstelling. Belangrijke uitgangspunten van de harmonisatie waren:

- het behoud van het huidige aanbod in de kleine kernen;
- de mogelijkheden om een bredere doelgroep te bereiken met een aanbod van VVE, dan volgens de gewichtenregeling vereist wordt;
- de mogelijkheden om een inkomensafhankelijke ouderbijdrage te hanteren, waardoor de toegankelijkheid voor ouders in de lagere inkomensklassen verbetert.

5.10.2 Voorbereiding en implementatie

Halverwege 2013 is het onderzoek naar de mogelijke scenario's en consequenties van de harmonisatie afgerond. Nadat de eerste peuterspeelzalen eind 2013 zijn omgevormd, is in het eerste kwartaal 2014 de rest omgevormd tot kinderopvang. Vooraf is uit een enquête gebleken dat circa 74% van de ouders recht had op kinderopvangtoeslag.

5.10.3 Situatie voor harmonisatie

Het gesubsidieerde peuterwerk bestond destijds uit 13 locaties van zes aanbieders. Een aantal hiervan was één-pitter met een vrijwilligersbestuur.

Op vijf van de dertien locaties werd gewerkt op ambitieniveau 2 (2 beroepskrachten per groep), op de overige locaties werd op ambitieniveau 1 gewerkt (combinatie van een beroepskracht en een vrijwilliger/ouder per groep).

Door vier van de zes aanbieders werd een vaste ouderbijdrage gehanteerd van tussen de € 3,00 en € 4,15 per uur. Bij de andere twee aanbieders was sprake van een inkomensafhankelijke ouderbijdrage, maar werd onderscheid gemaakt in slechts een klein aantal inkomensgroepen.

De inkomensafhankelijke ouderbijdrage varieerde van € 2,00 tot € 3,95 per uur. Voor ouders van doelgroep peuters werd gerekend met een bijdrage van circa € 0,60 per uur (bij afname van 10 uur).

5.10.4 Omschrijving regeling na harmonisatie

Er zijn vooraf diverse varianten doorgerekend. Uiteindelijk is er gekozen voor een verkooptarief van maximaal € 8,28. Deze is in 2017 verhoogd naar € 8,44.

De gemeente Stichtse Vecht hanteert voor haar subsidie peuteropvang een startleeftijd van 2,5 jaar en voor het VVE-aanbod een startleeftijd van 3 jaar. Dit houdt niet in dat een VVE-kind van 2,5 jaar niet welkom is, maar het 3^e en 4^e dagdeel wordt pas vanaf 3 jaar gesubsidieerd evenals het jaarbedrag aan subsidie van € 410.

In onderstaand overzicht een samenvatting van de nieuwe regeling met betrekking tot de ouderbijdrage 2017:

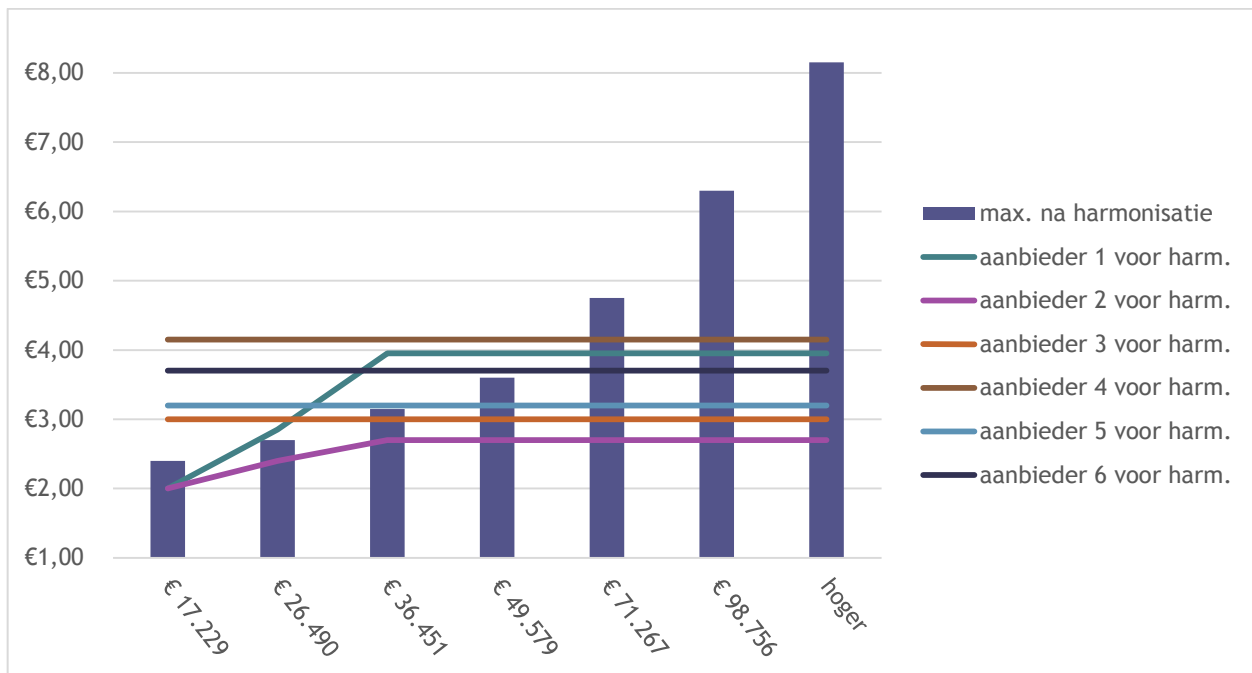
Omschrijving regeling aan de hand van kenmerken gezinnen	Niet VVE doelgroep	VVE doelgroep
Gezinnen met aanspraak op kinderopvangtoeslag	Ouders betalen het uurtarief dat de aanbieder voor het aanbod hanteert. Hierbij is door de gemeente een maximum gesteld van € 8,44 per uur (prijsspeil 2017) voor een aanbod van 6 uur per week en 40 weken per jaar en vragen hierover kinderopvangtoeslag aan.	Ouders betalen het uurtarief dat de aanbieder voor het aanbod hanteert. Hierbij is door de gemeente een maximum gesteld van € 8,44 per uur (prijsspeil 2017) en vragen hierover kinderopvangtoeslag aan. Voor doelgroepeuters wordt door de gemeente aan de aanbieders tevens een aanvullende VVE-vergoeding betaald van € 410 (2017) per jaar.
Gezinnen zonder aanspraak op kinderopvangtoeslag	Ouders betalen een inkomensafhankelijke eigen bijdrage conform de adviestabel van de VNG op basis van het uurtarief dat de aanbieder rekent, met een maximum van € 8,44 per uur.	Ouders betalen een eigen bijdrage conform de niet-VVE-doelgroep over de eerste twee dagdelen. De gemeente financiert de kosten van het derde en vierde dagdeel per week. Voor doelgroepeuters wordt door de gemeente aan de aanbieders tevens een aanvullende VVE-vergoeding betaald van € 410 (2017) per jaar.

De aanbieders in Stichtse Vecht hanteren heel diverse uurtarieven voor het aanbod. Eén aanbieder hanteert het maximum tarief van € 8,44, anderen zitten daar (ruim) onder.

5.10.5 Situatie na harmonisatie

In onderstaande grafiek de vergelijking tussen de ouderbijdrage per uur voor en na harmonisatie:

5.10.6 Effect en aandachtspunten

De één-pitters binnen Stichtse Vecht hebben het na de harmonisatie erg moeilijk gekregen om te blijven bestaan. Een aantal is overgenomen, anderen werken samen.

Juist de VVE-kinderen van ouders die een inburgeringscursus volgen komen niet naar de gesubsidieerde VVE-plaatsen, omdat de tijden van de inburgeringscursus niet aansluiten op de peutergroep.

De tarieven die de aanbieders hanteren liggen erg uiteen. De ene organisatie vindt dat het subsidietarief te laag is, de ander zit ruim onder het gesubsidieerde tarief.

Er vindt een verschuiving plaats. Op kinderdagverblijven wordt steeds vaker ook VVE aangeboden en daardoor wordt de spreiding over de diverse organisaties en groepen groter. Dit maakt voor de subsidiebijdrage niet uit, omdat er niet meer VVE kinderen zijn.

De voormalig peuterspeelzalen worden bewust peutergroepen genoemd. Dat heeft onder andere te maken met het feit dat in de meer gelovige kernen ouders het lastig vinden om hun kind naar 'de opvang' te brengen. Door het een peutergroep te noemen en de educatieve activiteiten te benoemen, staan de ouders er meer voor open.

Per september 2016 zijn er extra middelen gekomen voor het verbeteren van het bereik van de voorschoolse voorzieningen. Deze zijn nog niet ingezet. Op dit moment wordt eerst onderzoek gedaan naar het non-bereik per kern binnen de gemeente. Hierna volgt verder beraad over hoe de middelen ingezet kunnen gaan worden om ervoor te zorgen dat zoveel mogelijk peuters naar een voorschoolse voorziening gaan.

5.11 gemeente Ommen

5.11.1 Algemeen en aanleiding omvorming

De gemeente Ommen had begin 2016 bijna 18.000 inwoners (CBS, 2016) waarvan 373 peuters van twee en drie jaar (CBS, 2016). De gemeente kent de volgende woonkernen: Ommen, Lemele, Beerzerveld, Vilsteren, Vinkenbuurt en Witharen.

5.11.2 Voorbereiding en implementatie

In het voorjaar van 2014 is het onderzoek gestart en in het najaar 2014 afgerond. Er waren op dat moment zes gesubsidieerde locaties van drie verschillende aanbieders.

5.11.3 Situatie voor harmonisatie

Op drie locaties werd destijds nog gewerkt op ambitieniveau 1, dat wil zeggen met naast één beroepskracht een vrijwilliger of ouder op de groep.

Voor het gesubsidieerde peuterspeelzaalwerk werd op een deel van de locaties een inkomensafhankelijke ouderbijdrage gehanteerd voor de niet-doelgroeppeuters. Deze varieerde van € 2,22 tot € 3,54 per uur (€ 37 tot € 59 per maand). Op de locaties met een vaste ouderbijdrage betaalden de ouders tussen de € 42,50 en € 50 per maand voor twee dagdelen per week. Voor ouders van doelgroep-peuters werd gerekend met een vaste bijdrage van net iets minder dan € 20 per maand.

De gemeente Ommen kende locaties met dagdelen van verschillende lengtes in uren per dagdeel. Met de harmonisatie is ervoor gekozen om het gesubsidieerde aanbod te harmoniseren naar 2,5 uur per dagdeel.

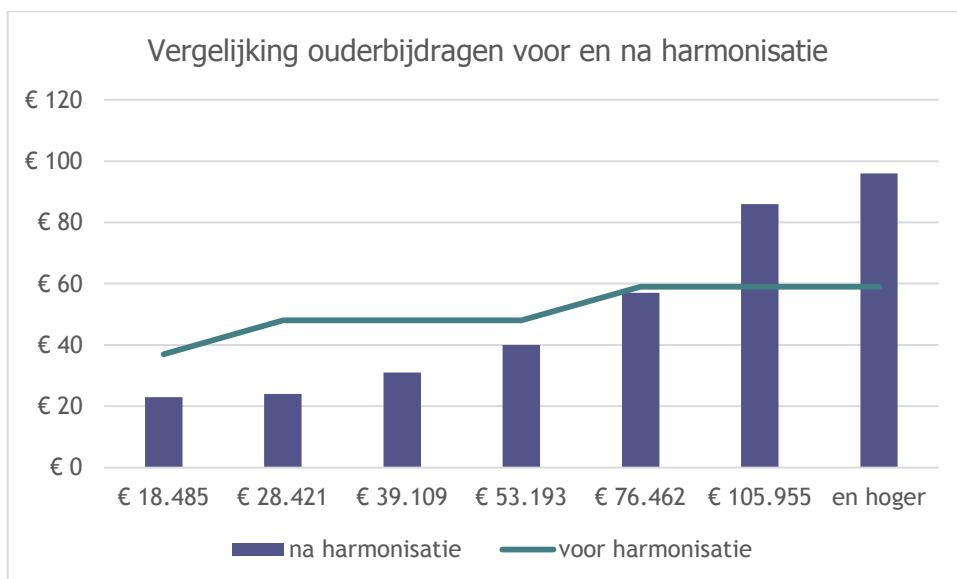
5.11.4 Omschrijving regeling na harmonisatie

In onderstaand overzicht een samenvatting van de nieuwe regeling met betrekking tot de ouderbijdrage:

Omschrijving regeling aan de hand van kenmerken gezinnen	Niet VVE doelgroep	VVE doelgroep
Gezinnen met aanspraak op kinderopvangtoeslag	Ouders betalen het door de aanbieder gehanteerde uurtarief bij een aanbod van 5 uur per week en 40 weken per jaar en vragen hierover kinderopvangtoeslag aan.	Ouder betalen de eerste twee dagdelen zelf en vragen hierover kinderopvangtoeslag aan, conform de niet-VVE-doelgroep. De gemeente bekostigt het 3 ^{de} en 4 ^{de} dagdeel volledig. Voor doelgroeppeuters wordt door de gemeente aan de aanbieders tevens een aanvullende VVE-vergoeding betaald van rond de € 600 (2017) per jaar.
Gezinnen zonder aanspraak op kinderopvangtoeslag	Ouders betalen een inkomensafhankelijke bijdrage conform de adviestabel van de VNG maar op basis van het door de aanbieder gehanteerde uurtarief. De gemeente schrijft binnen haar subsidieregels voor 2017 een maximum uurtarief van € 8,13 voor.	Ouders betalen een eigen bijdrage conform de niet-VVE-doelgroep over de eerste twee dagdelen. De gemeente financiert de kosten van het 3 ^{de} en 4 ^{de} dagdeel per week volledig. Voor doelgroeppeuters wordt door de gemeente aan de aanbieders tevens een aanvullende VVE-vergoeding betaald van rond de € 600 (2017) per jaar.

5.11.5 Situatie na harmonisatie

In onderstaande grafiek de vergelijking tussen de ouderbijdrage per maand voor en na harmonisatie:

De lijn met het tarief voor harmonisatie betreft de locaties waar een inkomensafhankelijke ouderbijdrage werd gehanteerd. De vaste ouderbijdrage op de andere locaties was vergelijkbaar met het gemiddelde hiervan. Het tarief na harmonisatie betreft hier het maximum uurtarief dat de gemeente Ommen hanteert. Een aantal aanbieders hanteert een lager uurtarief, waardoor de ouderbijdrage voor ouders ook lager is. De aparte lage vaste ouderbijdrage voor doelgroeppeuters is in de nieuwe regeling afgeschaft.

5.11.6 Effect en aandachtspunten

Na de harmonisatie ontstond voor aanbieders de keuze om kinderdagopvang (lange dagdelen) en peuteropvang (korte dagdelen) voor kinderen van twee tot vier jaar gecombineerd aan te bieden. Door deze combinatie werd het mogelijk om locaties, waar voor één van beide vormen te weinig draagvlak bestond, toch in stand te houden. Door de harmonisatie is geen sprake geweest van vraaguitval of andere negatieve effecten. Inmiddels is in Ommen ook onderzoek gedaan naar het non-bereik per kern/wijk. Op dit moment wordt een actieplan uitgewerkt om het non-bereik te verlagen.

5.12 Harmonisatie in G4 gemeenten

5.12.1 Geïmplementeerd of in voorbereiding

Op basis van een inventarisatie onder houders bij de G4 gemeenten (Den Haag, Utrecht, Amsterdam en Rotterdam) is vastgesteld dat ook in deze gemeenten de harmonisatie afgerond of in voorbereiding is. Van de G4 gemeenten is Rotterdam als eerste omgevormd. De andere G4 gemeenten hebben de harmonisatie in voorbereiding⁶.

5.12.2 Omschrijving regeling Rotterdam na harmonisatie

In onderstaand overzicht een samenvatting van de ouderbijdrage:

Omschrijving regeling aan de hand van kenmerken gezinnen	Niet VVE doelgroep	VVE doelgroep
Gezinnen met aanspraak op kinderopvangtoeslag	Ouders betalen een uurtarief van € 7,18 per uur aan de aanbieder bij een aanbod van 6 uur per week en 40 weken per jaar en vragen hierover kinderopvangtoeslag aan. De gemeente vergoedt de kosten boven € 7,18 per uur ⁷ .	De gemeente bekostigt het 3 ^{de} en 4 ^e dagdeel volledig. Ouder betalen de eerste twee dagdelen zelf op basis van € 7,18 per uur en vragen hierover kinderopvangtoeslag aan. De gemeente vergoedt de kosten boven € 7,18 per uur.
Gezinnen zonder aanspraak op kinderopvangtoeslag	Ouders betalen voor het aanbod van 5 of 6 uur per week een inkomensafhankelijke eigen bijdrage conform de toeslagtabel op basis van het uurtarief van € 7,18. De gemeente vergoedt de kosten boven € 7,18 per uur.	De gemeente bekostigt het 3 ^{de} en 4 ^e dagdeel volledig. Ouders betalen over de eerste twee dagdelen een inkomensafhankelijke eigen bijdrage conform de toeslagtabel op basis van het uurtarief van € 7,18. De gemeente vergoedt de kosten boven € 7,18 per uur.

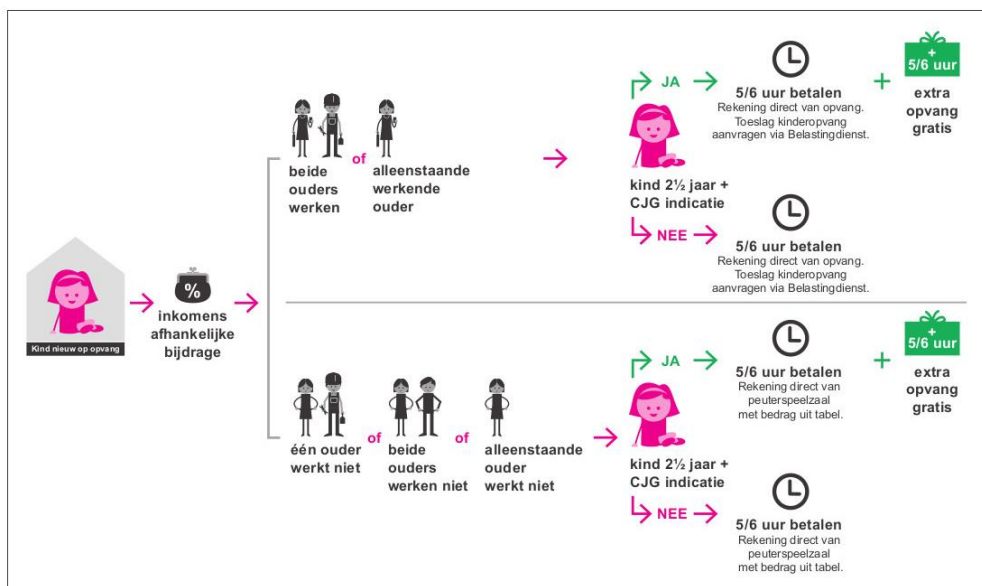
⁶ Zie o.a. <https://www.amsterdam.nl/bestuur-organisatie/organisatie/sociaal/onderwijs-jeugd-zorg/onderwijs-leerplicht/vve/nieuwsbrief-vve/artikelen/harmonisatie/> (Amsterdam) en <http://www.kijkoponderwijs.nl/professionals/voorschoolse-voorzieningen/> (Utrecht)

⁷ Het gaat dan om de extra kosten als gevolg van kwaliteitseisen die de gemeente stelt bovenop de wettelijke eisen en de extra kosten als gevolg van beperktere openingstijden (inefficiënter gebruik van locaties).

In onderstaand schema wordt de regeling toegelicht:

Ingang schooljaar 2016/17

Bron: Gemeente Rotterdam 2016

6. HARMONISATIE VAN AANBIEDERS MET AMBITIENIVEAU 1 ZALEN

6.1 Inleiding

Welke ervaring hebben aanbieders die het harmonisatietraject ingingen met ambitieniveau 1 peuterspeelzalen? Welke extra aandachtspunten en ervaringen hadden zij bij de omvorming? Op basis van interviews met houders zijn ervaringen en verschillende implementatie-vormen in kaart gebracht. In dit hoofdstuk zijn deze ervaringen samengevat. De geïnterviewde houders zijn opgenomen in bijlage 2.

6.2 Resultaten interviews met houders

6.2.1 Algemeen en aanleiding omvorming

De meeste houders geven aan dat het harmonisatietraject veelal werd opgestart om te anticiperen op de veranderende wetgeving. Ook werd vaak een bezuinigingsdoelstelling van de gemeente genoemd als aanleiding voor het traject .

6.2.2 Voorbereiding en implementatie

De meeste houders hebben een voorbereidingstijd van een jaar aangehouden. Tijdens de voorbereiding is vaak onderzoek gedaan naar het aandeel peuters in de peuterspeelzalen met aanspraak op kinderopvangtoeslag. De meeste aanbieders gaven aan dat zij vooraf vraaguitval voorzagen als gevolg van de harmonisatie en de daaraan gekoppelde ouderbijdrage effecten. Die verwachtingen en zorgen zijn niet uitgekomen. Ook geven aanbieders aan dat het aanbod (openingstijden, -weken) en de bezetting (een gemengde bezetting van peuters mét en zonder toeslagaanspraak en mét en zonder VVE indicatie) veelal ongewijzigd is gebleven.

6.2.3 Wat is er gebeurd met de vrijwilligers?

Door de harmonisatie moesten alle ambitieniveau 1 groepen met een extra beroepskracht bezet worden. Daardoor zijn veel vrijwilligers boventallig geworden. Soms worden zij nog ingezet op halve groepen ter ondersteuning van de beroepskracht. Het grootste deel van de vrijwilligers is echter afgevloeid na harmonisatie⁸.

Slechts in uitzonderingsgevallen zijn vrijwilligers opgeleid en ingezet als beroepskracht na de harmonisatie.

6.2.4 Hoe is de dekking geregeld van de kosten voor extra beroepskrachten?

Bij geen van de houders zijn groepen gesloten als gevolg van de harmonisatie. Dat betekent dat bij alle ambitieniveau 1 groepen extra beroepskrachten zijn ingezet. Deze worden bekostigd door de extra dekking die ontstaat doordat tweeverdieners een hogere bruto-ouderbijdrage betalen en ter compensatie een inkomensafhankelijke toeslag ontvangen. In onderstaand schema zien we dat de kosten van het aanbod voor harmonisatie gedekt worden door subsidie en een netto ouderbijdrage. Na harmonisatie zien we dat tweeverdieners een hogere bruto ouderbijdrage betalen en de gemeentelijke studiebijdrage wordt vervangen door de kinderopvangtoeslag. Daardoor is minder subsidie nodig om hetzelfde aanbod te dekken. De dekking vanuit de kinderopvangtoeslag vervangt (deels) de gemeentelijke subsidiebijdrage waardoor ruimte ontstaat voor het bekostigen van extra beroepskrachten:

Dekking voor harmonisatie

Subsidiebijdrage gemeente
Ouderbijdrage (netto)

Dekking na harmonisatie

Ouderbijdrage (bruto)	Kinderopvangtoeslag
	Ouderbijdrage (netto)

⁸ Zie o.a.: https://www.deurne.nl/home/nieuws_43091/item/vrijwilligers-peuterspeelzalen-in-het-zonnetje-gezet_42004.html

6.2.5 Verschil in administratieve belasting rond de inkomenstoets

Er is een onderscheid tussen gemeenten in de administratieve verantwoording van de subsidieregeling. Zo zijn er gemeenten die expliciet eisen dat de houders bij ouders inkomens- en geen recht op toeslagverklaringen opvragen. Andere gemeenten zijn daar minder strikt in en laten het vrij aan de houders op welke wijze zij de ouderbijdrage vaststellen voor ouders.

6.2.6 Aandachtspunten

Aandachtspunt bij de implementatie was de aanpassing van de registratie van locaties in het Landelijk Register (LRKP). Pas nadat peuterspeelzalen voldoen aan de kwaliteitseisen van dagopvang (o.a. inzet beroepskrachten) kunnen zij geregistreerd worden als dagopvanglocatie waarna ouders toeslag kunnen aanvragen (tussen aanvraag en ontvangst kinderopvangtoeslag zit een periode van 6 tot 8 weken). Als aanbieders per januari de vereiste beroepskrachten inzetten en worden ingeschreven als dagopvanglocatie ontvangen ouders pas kinderopvangtoeslag vanaf maart hetgeen in enkele gevallen tot financieringsknelpunten leidde.

Met name bij houders die voorheen met een vaste ouderbijdrage werkten werd ook de inkomenstoets voor ouders zonder toeslagaanspraak als extra administratieve belasting genoemd. Met name bij de houders die actief zijn in gemeenten die werken met een subsidieregeling volgens het 'geld volgt kind' model zijn er zorgen over versnippering van het aanbod.

Aanbieders die actief zijn in meerdere verschillende gemeenten constateren dat de subsidieregelingen vaak verschillen in toegankelijkheid, zowel qua startleeftijd als qua ouderbijdrage.

7. SAMENVATTING EN CONCLUSIE

7.1 Omvang aanbod en gebruik peuterspeelzaalwerk in Nederland

Op basis van het LRKP is vast te stellen dat het aantal geregistreerde peuterspeelzalen sterk afneemt. De eerdere meting (eind maart 2016) liet nog 2.150 locaties zien, in januari 2017 is dat gedaald naar 1.644 locaties. In vergelijking met maart 2016 is dat een daling van 24%. In de periode 2014-2016 (2 jaar) daalde het aanbod in locaties met ongeveer 26%. Een screening laat zien dat vrijwel alle voor omvorming geregistreerde peuterspeelzalen na omvorming terugkeren als dagopvanglocatie in het LRKP. In maart 2016 maken nog 73.000 peuters gebruik van het geregistreerd peuterspeelzaalwerk. Begin 2017 zijn dat nog 55.000 peuters.

7.2 Harmonisatie trend gemeenten

In januari 2017 is in 60% van alle 388 gemeenten het peuterspeelzaalwerk omgevormd. Een screening van gemeenten die nog niet geharmoniseerd zijn laat zien dat daar voorbereidingen in gang zijn gezet voor de omvorming. Op basis van deze inventarisatie is te verwachten dat eind 2017 in vrijwel alle Nederlandse gemeenten het peuterspeelzaalwerk is omgevormd tot peuteropvang.

7.3 Vrijwel alle gemeenten hebben regeling ouders zonder toeslag

Ook voor gezinnen die geen aanspraak hebben op kinderopvangtoeslag blijken vrijwel alle gemeenten (meer dan 95%) zonder geregistreerde peuterspeelzalen in 2017 een subsidieregeling te hanteren.

7.4 Type aanbod peuterspeelzaalwerk in Nederland

Van de 1.644 peuterspeelzaal locaties aan het begin van 2017 staan er bij naar schatting 390 (24%) nog vrijwilligers op de groepen (ambitieniveau 1 zalen). De overige zalen worden al bezet met 2 beroepskrachten per groep van 16 peuters en voldoen wél aan de nieuwe eisen die vanaf 2018 gelden.

De ouderbijdrage voor het peuterspeelzaalwerk is nauwelijks veranderd in het afgelopen jaar.

Voor vrijwel alle peuterspeelzalen in Nederland - met uitzondering van de gemeente Amsterdam - geldt een ouderbijdrageregeling. Bij de helft van de locaties is dat een vaste en niet-inkomensafhankelijke regeling.

7.5 Motieven harmonisatie peuterspeelzaalwerk

Naast de veranderende wetgeving maakt soms ook een bezuinigingstaakstelling onderdeel uit van het harmonisatietraject. Daarnaast spelen in veel gevallen ook inhoudelijke beleidsmotieven een rol zoals het verbeteren van de kwaliteit, het tegengaan van segregatie en de vorming van Integrale Kindcentra (IKC's).

7.6 Aanbod na harmonisatie ongewijzigd

In de meeste gevallen blijft het aanbod bij de omgevormde peuterspeelzalen na harmonisatie ongewijzigd, dat wil zeggen een aanbod met relatief korte dagdelen van maximaal 3,5 uur gedurende 40 weken per jaar. In een enkel geval wordt een aanbod van 2,5 uur per dagdeel aangepast naar 3,5 uur per dagdeel om efficiencywinst te halen (o.a. VVE aanbod in 3 in plaats van 4 dagdelen per week).

7.7 Demping ouderbijdrage peuteropvang vaak toegepast

Peuteropvang heeft een hogere kostprijs dan de dagopvang (met lange dagdelen en veelal een aanbod van 46 tot 52 weken per jaar). Indien aanbieders de volledige kosten doorberekenen in het uurtarief voor gezinnen met aanspraak op kinderopvangtoeslag, dan kan dit leiden tot een relatief hoge ouderbijdrage voor deze groep. Veel gemeenten kiezen ervoor om met een extra subsidiebijdrage de ouderbijdrage te dempen en de toegankelijkheid en het bereik te stimuleren.

7.8 Geen onderscheid ouderbijdrage kostwinners en tweeverdieners

Veruit de meeste gemeenten kiezen ervoor om de ouderbijdrage voor gezinnen zonder kinderopvangtoeslag zoveel mogelijk te harmoniseren met de ouderbijdrage voor gezinnen mét kinderopvangtoeslag.

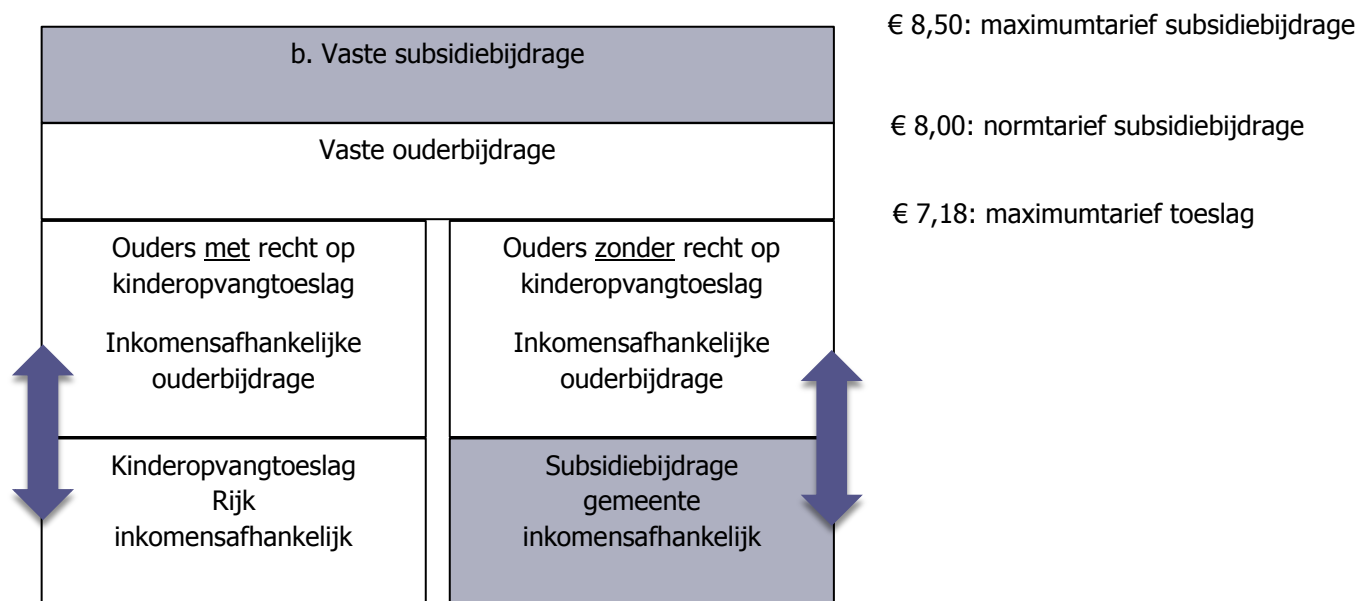
Gevolg van een inkomensafhankelijke ouderbijdrage is dat aanbieders of de gemeente een inkomenstoets moeten doen om de hoogte ervan vast te kunnen stellen voor ouders zonder aanspraak op toeslag. Soms wordt voor het vaststellen van de ouderbijdrage gebruik gemaakt van de adviestabel van de VNG.

7.9 Grote variatie aan subsidieregelingen na harmonisatie

Uit de inventarisatie onder gemeenten blijkt een grote variatie aan subsidieregelingen. Zo varieert de vorm van subsidiëren (aanbodsubsidie, vraagsubsidie) maar ook de hoogte ervan en de impact op de ouderbijdrage. Dit bevestigt het beeld uit eerdere onderzoeken (2014 en 2016). Wel zien we steeds meer gemeenten de subsidiegrondslag 'geld volgt kind' (vraagsubsidie) kiezen waarbij de subsidiebijdrage conform de kinderopvangtoeslag toegekend wordt aan ouders. Wel wordt in de meeste gevallen dan de subsidieaanvraag en –verantwoording ondergebracht bij de houders.

Onderstaand een voorbeeld van de subsidieopbouw in één van de gemeenten:

Een veel voorkomende subsidievariant voor VVE doelgroepen die aanspraak hebben op kinderopvangtoeslag is dat deze gezinnen voor de eerste twee dagdelen een beroep moeten doen op de kinderopvangtoeslag en een inkomensafhankelijke ouderbijdrage betalen. Voor de resterende dagdelen geldt geen ouderbijdrage, deze worden volledig gefinancierd door de gemeente.

7.10 Informatie en overgangsregeling voorkomt knelpunten

Door de houders wordt aangegeven dat er veel tijd is gestoken in de informatievoorziening voor ouders. Het gaat dan met name over de aanvraagprocedure en de ouderbijdrage- en toeslagregeling. Daardoor worden veel knelpunten voorkomen. Ook wordt in de meeste gevallen een overgangsregeling gehanteerd voor ouders van peuters die enkele maanden voor de instroom naar de basisschool zitten. Om te voorkomen dat die voortijdig afhaken blijven die tot de uitstroom in de oude ouderbijdrageregeling.

7.11 Inkomenstoets niet toeslag gerechtigden

Enkele gemeenten en enkele houders geven aan dat de inkomenstoets van niet toeslagouders knelpunten kan opleveren. Zowel wat betreft de extra administratieve belasting als de subsidieverantwoording. Veelal moet daarvoor een aparte procedure worden ingericht waarbij zowel ouders (opvragen en aanleveren inkomensverklaring) als houder (toetsen inkomensverklaring en vaststellen ouderbijdrage) een rol spelen.

7.12 Geen aantasting bereik of bezetting door harmonisatie

Uit evaluaties na implementatie blijkt dat er geen signalen zijn van vraaguitval door de omvorming. Incidenteel ontstaat vraaguitval onder huishoudens met peuters die kort na omvorming doorstromen naar de basisschool. Dat wordt meestal ondervangen voor een overgangsregeling. Ook geven zowel aanbieders als gemeenten aan dat de harmonisatie niet heeft geleid tot een andere bezetting. Zo blijft de peuterspeelzaalpopulatie na omvorming een mengeling van peuters mét, en peuters

zonder toeslagaanspraak, en geldt ook dat er na harmonisatie nog steeds zowel peuters mét, als peuters zonder VVE indicatie gebruik maken van het aanbod.

BIJLAGE 1: GEMEENTEN ZONDER GEREGISTREERD PEUTERWERK (JAN 2017)

1. Aa en Hunze	64. Helmond	126. Papendrecht
2. Achtkarspelen	65. Hengelo (O.)	127. Peel en Maas
3. Albrandswaard	66. 's-Hertogenbosch	128. Pekela
4. Alkmaar	67. Heumen	129. Pijnacker-Nootdorp
5. Almelo	68. Hillegom	130. Reimerswaal
6. Alphen aan den Rijn	69. Hof van Twente	131. Reusel-De Mierden
7. Alphen-Chaam	70. Hollands Kroon	132. Ridderkerk
8. Arnhem	71. Hoogezand-Sappemeer	133. Roerdalen
9. Baarle-Nassau	72. Horst aan de Maas	134. Rosendaal
10. Baarn	73. Hulst	135. Rucphen
11. Barendrecht	74. Kapelle	136. Schagen
12. Beek (L.)	75. Kerkrade	137. Scherpenzeel
13. Beemster	76. Koggenland	138. Schiedam
14. Berg en Dal	77. Kollumerland en Nieuwkruisland	139. Schouwen-Duiveland
15. Bergen (L.)	78. Laarbeek	140. Sint Anthonis
16. Bergen op Zoom	79. Landerd	141. Sint-Michiëlsgestel
17. Berkelland	80. Landgraaf	142. Sittard-Geleen
18. Bernheze	81. Langedijk	143. Sliedrecht
19. Beuningen	82. Laren (NH)	144. Smallerland
20. Blaricum	83. Leek	145. Soest
21. Boekel	84. Leeuwarden	146. Someren
22. Borne	85. Leeuwarderadeel	147. Son en Breugel
23. Borsele	86. Leiden	148. Stede Broec
24. Boxmeer	87. Leudal	149. Steenbergen
25. Brummen	88. Leusden	150. Stein
26. Bunnik	89. Lingewaal	151. Terneuzen
27. Bunschoten	90. Lisse	152. Texel
28. Buren	91. Lochem	153. Teylingen
29. Culemborg	92. Loon op Zand	154. Tholen
30. Dantumadiel	93. Lopik	155. Tubbergen
31. Delfzijl	94. Losser	156. Twenterand
32. Deurne	95. Medemblik	157. Tytsjerksteradiel
33. Deventer	96. Meerssen	158. Uithoorn
34. Dinkelland	97. Menameradiel	159. Valkenburg aan de Geul
35. Doetinchem	98. Meppel	160. Veendam
36. Dongeradeel	99. Midden-Delfland	161. Veenendaal
37. Drechterland	100. Midden-Drenthe	162. Veldhoven
38. Drimmelen	101. Mill en Sint Hubert	163. Vlaardingen
39. Echt-Susteren	102. Moerdijk	164. Vlieland
40. Eemnes	103. Montferland	165. Vlissingen
41. Eersel	104. Mook en Middelaar	166. Wageningen
42. Eijsden-Margraten	105. Neder-Betuwe	167. Werkendam
43. Enschede	106. Nederweert	168. Westervoort
44. Epe	107. Nieuwkoop	169. Winsum
45. Franekeradeel	108. Nijkerk	170. Woensdrecht
46. De Fryske Marren	109. Nijmegen	171. Wormerland
47. Gemert-Bakel	110. Noord-Beveland	172. Woudrichem
48. Gennep	111. Noordoostpolder	173. Zoeterwoude
49. Giessenlanden	112. Noordwijk	174. Zuidhorn
50. Goeree-Overflakkee	113. Noordwijkerhout	175. Zundert
51. Goirle	114. Oegstgeest	176. Zwartewaterland
52. Grave	115. Oirschot	
53. Groningen	116. Oldebroek	
54. Haaksbergen	117. Olst-Wijhe	
55. Haaren	118. Ooststellingwerf	
56. Halderberge	119. Oostzaan	
57. Hardinxveld-Giessendam	120. Opsterland	
58. Harlingen	121. Oss	
59. Heerenveen	122. Oude IJsselstreek	
60. Heeze-Leende	123. Ouder-Amstel	
61. Heiloo	124. Oudewater	
62. Hellendoorn	125. Overbetuwe	
63. Hellevoetsluis		

BIJLAGE 2: GEINTERVIEWDE SLEUTELFIGUREN HOUDERS

dhr. A. de Bree, Stichting ZIJN

mw. M. Snellings, Stichting Spelenderwijs

mw. R. Verschuuren, Spring Kinderopvang

mw. M. Diderich, Stichting Peuterspeelzalen Gemeente Hellendoorn

mw. J. Stuiverberg, Scala-welzijn

mw. J. Mulder, Stichting Peuterspeelzalen Gaasterlan-Sleat

mw. M. Bakker, SKSG

mw. V.L. Van der Giesen, Stichting Peuter&Co Rotterdam